UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT

DIPLOMSKA NALOGA

DANIJEL MALNAR

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA ŠPORT
Smer študija: specialna športna vzgoja
Izbirni predmet: prilagojena športna vzgoja

VKLJUČEVANJE STARŠEV OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI V PROGRAM IGER SPECIALNE OLIMPIJADE

DIPLOMSKA NALOGA

MENTOR:
Izr. prof. dr. Damir Karpljuk
SOMENTOR:
Prof. šp. vzg. Jasna Lampe
RECENZENT:
Doc. dr. Edvin Dervišević

Avtor dela:
DANIJEL MALNAR

Ljubljana, 2009

Ključne besede: starši, otroci s posebnimi potrebami, specialna olimpiada

VKLJUČEVANJE STARŠEV OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI V PROGRAM IGER SPECIALNE OLIMPIJADE

Danijel Malnar

Univerza v Ljubljani, Fakulteta za šport, 2007

Specialna športna vzgoja, prilagojena športna vzgoja

Število strani: 75; število preglednic: 36; število grafov: 1;število virov: 26; število prilog: 1.

IZVLEČEK

Namen diplomske naloge je bil predstaviti vključevanje staršev otrok s posebnimi potrebami v program iger Specialne olimpijade. V raziskavi je sodelovalo 113 staršev, katerih otroci obiskujejo različne zavode, centre in šole s prilagojenim programom v Sloveniji. Iz dobljenih rezultatov lahko razberemo, da starši otrok s posebnimi potrebami dobro poznajo program iger Specialne olimpijade. Za poznavanje programa imajo največ zaslug ustanove, ki jih obiskujejo njihovi otroci. Nekateri starši sodelujejo tako pri organizaciji kot tudi pri promociji programa, vendar je večina staršev neaktivnih. Iz raziskave lahko razberemo, da je nekaj staršev aktivnih tudi pri pripravi svojih otrok na igre. Vidimo tudi zelo dobro sodelovanje staršev otrok s posebnimi potrebami s strokovnimi delavci, ki delajo z njihovimi otroci. Potrebno pa bi bilo spodbuditi starše k boljšemu medsebojnemu sodelovanju z družinami drugih otrok s posebnimi potrebami kot tudi k sodelovanju pri promociji programa iger Specialne olimpijade.

SUMMARY

The purpose of this diploma thesis is to present the inclusion of parents of children with special needs in a programme of Special Olympics Games. 113 parents, whose children attend different educational establishments, centres and schools with adjusted programmes for children with special needs in Slovenia, participated in the research. On the basis of results we can comprehend that the parents of children with special needs are well acquainted with the Special Olympics programme. The most credit for this get the institutions that the children attend. Some of the parents are being active in organization as well as in promotion of the programme, however most parents stay inactive. The research lets us know that some of the parents play an active role also with preparation of their children for the games. There is also evidence of good cooperation between parents of children with special needs and the professional workers. Parents need to be stimulated for better mutual cooperation with other childrens' families, as well as for taking part in promotion of the Special Olympics programme.

KAZALO

1. UVOD ____ *8*

2. PREDMET IN PROBLEM ____ *10*

2.1 DRUŽINA ____ **10**

2.1.1 DEFINICIJA DRUŽINE ____ 10

2.1.2 OBLIKE DRUŽINE ____ 11

2.1.3 POTREBE V DRUŽINI ____ 12

2.1.4 SISTEM DUŽINE ____ 13

2.1.5 POLOŽAJ OTROKA V DRUŽINI ____ 14

2.1.6 VLOGA STARŠEV ____ 15

2.2 OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI ____ **17**

2.2.1 KAJ SE JE SPREMENILO ____ 17

2.2.2 MODERNISTIČNA TEORIJA IN POJMOVANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI ____ 18

2.2.3 POSTMODERNISTIČNA TEORIJA IN POJMOVANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI ____ 19

2.2.4 KDO SO OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI ____ 20

2.2.5 LASTNOSTI OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI ____ 22

2.3 DRUŽINA Z OTROKOM S POSEBNIMI POTREBAMI ____ **23**

2.3.1 DRUŽINA Z OTROKOM S POSEBNIMI POTREBAMI - SPLOŠNO ____ 23

2.3.2 ODZIVI STARŠEV NA ROJSTVO OTROKA S POSEBNIMI POTREBAMI ____ 25

2.3.3 RAZLIKE MED DRUŽINO Z OTROKOM S POSEBNIMI POTREBAMI IN »NORMALNO« DRUŽINO ____ 26

2.4 GIBALNA OVIRANOST IN ŠPORT ____ **28**

2.4.1 VPLIV GIBANJA NA OTROKOV RAZVOJ ____ 28

2.4.2 ŠPORT JE ZA OTROKE S POSEBNIMI POTREBAMI ŠE POSEBEJ POMEMBEN 28

2.4.3 VKLJUČEVANJE OTROKA S POSEBNIMI POTREBAMI V ŠPORTNE DEJAVNOSTI ____ 30

2.4.4 EVROPSKA LISTINA O ŠPORTU ZA VSE ____ 31

2.4.5 ŠPORT ZA LJUDI S POSEBNIMI POTREBAMI V SLOVENIJI ____ 33

2.5 SPECIALNA OLIMPIADA ____ **35**

2.5.1 KAJ JE SPECIALNA OLIMPIADA? ____ 35

2.5.2 ZAČETKI SPECIALNE OLIMPIADE V SVETU ____ 36

2.5.3 IZ ZGODOVINE SPECIALNE OLIMPIADE SLOVENIJE (SOS) 37
2.5.4 OSNOVNA NAČELA DELOVANJA SPECIALNE OLIMPIADE 38
2.5.5 SPECIALNA OLIMPIADA IN STARŠI 40

3. CILJI 42

4. HIPOTEZE 43

5. RAZISKOVALNI DEL 44

5.1 Vzorec merjencev 44

5.2 Vzorec spremenljivk 44

5.3 Organizacija zbiranja podatkov 44

5.4 Metode statistične obdelave 45

6. REZULTATI Z RAZPRAVO 46

6.1 Analiza frekvenc 46

6.2 Frekvenčne porazdelitve-vsi 59

6.3 Značilnost povezav po starosti starša in starosti otroka 59

7. SKLEP 66

8. LITERATURA 69

9. PRILOGE 72

9.1 Anketni vprašalnik 72

1. UVOD

Športna aktivnost zavzema pomembno mesto pri oblikovanju človekove bio- in psihosocialne osebnosti. Je temelj čutnemu, čustvenemu, socialnemu, zdravstvenemu in intelektualnemu razvoju. To velja tudi za osebe z motnjami v duševnem razvoju. Poznamo več vrst telesnih, duševnih in vedenjskih omejitev in potreb, na primer: telesna prizadetost, motnje vida, sluha, govora, učne težave, lažje, zmerne in težje duševne motnje, motnje vedenja in osebnosti itd. Z udeležbo na vadbi in tekmovanjih se športniki z motnjo v duševnem razvoju in širša družba povežejo v okolju, ki temelji na enakosti, spoštovanju in sprejemanju drugačnosti.

Z gibanjem Specialna olimpijada so osebe z motnjo v duševnem razvoju dobile priložnost, da z redno, sistematično, celostno vadbo in tekmovanji uživajo v športni aktivnosti, se vsestransko razvijajo in potrjujejo. Je program športne vadbe in športnih tekmovanj, ki so namenjeni osebam z motnjo v duševnem razvoju, ne glede na njihove sposobnosti. Med udeleženci specialne olimpiade ne poznamo poražencev, saj so vsi, ki se vključijo v ta program, zmagovalci.

Specialna olimpiada pa ni le športni program. Njen pomemben del sta poleg športnega tudi socialni in kulturni program. Oba lahko srečamo na vseh ravneh tekmovanj, od lokalnih do svetovnih. Na tekmovanjih in srečanjih v okviru Specialne olimpijade, pa tudi pri sami organizaciji, tradicionalno sodelujejo tudi starši. Tako lahko neposredno spremljajo vse, kar se dogaja na športnih področjih in ob njih, ter dajejo pomoč in oporo, ki je nastopajočim še tako potrebna. Starši prevzamejo dejavnejšo vlogo pri športnih dogajanjih ter del soodgovornosti za pripravo in nastop svojega varovanca (Vute 1999).

S svojim sodelovanjem lahko veliko naredijo za svoje otroke in tudi za samo gibanje. Starši so lahko zelo predani prostovoljci in pomembna vez med svojimi otroci, strokovnimi delavci ter ostalimi ljudmi, ki so vključeni v gibanje. Pomagajo lahko tudi pri sooblikovanju športnih programov, starši z izkušnjami

so lahko mentorji ostalim staršem, ki se šele vključujejo v Specialno olimpijado. Pomembno vlogo imajo tudi pri pripravljanju in vodenju dela treninga doma.
Patricia Hickey, koordinatorica za družinski program Specialne olimpijade na Irskem, je o svojih izkušnjah in doživljanjih v Specialni olimpijadi povedala takole (Družinski program, Specialna olimpiada Slovenije):
:

- »Zaradi svojega sina sem se naučila, kaj je pomembno v življenju;
- zaradi svojega sina sem spoznala čudovite prijatelje, ki me vidijo takšno, kot sem;
- zaradi svojega sina sem postala del Specialne olimpiade in mreže za pomoč družinam - to mi daje možnost, da pomagam tudi drugim, ki so v podobnem položaju;
- zaradi svojega sina sem dobila občutek, da nekaj prispevam k družbi;
- zaradi svojega sina sem osmislila življenje.«

Tako program Specialne olimpijade ni namenjen le osebam s posebnimi potrebami, temveč ima veliko širši pomen. Pomeni bogato in kakovostno vpetost oseb s posebnimi potrebami in njihovih družin v sodobni globalni svet. Program ima pomembno vlogo tudi pri ozaveščanju javnosti, ki športno dejavnost ljudi s posebnimi potrebami mnogokrat premalo pozna.

2. PREDMET IN PROBLEM

2.1 DRUŽINA

O vlogi in pojmovanju družine je bilo veliko povedanega in napisanega. Obstajajo številna različna gledanja na družino tako med različnimi kulturami kot v različnih zgodovinskih obdobjih, vendar pa je kar nekaj pogledov univerzalnih (Tušak 2003).

Družina je živa, spreminjajoča se družbena skupina, na katero vplivajo številni dejavniki. Med te dejavnike štejemo socialne, kulturne, politične, geografske, demografske, ekonomske in gospodarske dejavnosti. Družina se na vse te spremembe odziva, lahko pa jih tudi sama sproža (Tušak 2003).

2.1.1 DEFINICIJA DRUŽINE

Številni avtorji so se trudili, da bi podali čim boljšo definicijo družine. Spodaj navajam samo nekaj pri nas v Sloveniji uporabljenih definicij družine.

Žmuc Tumori (1981):
Družina je pomemben referenčni okvir moralnega oblikovanja posameznikove osebnosti in dejavnik človekove socializacije in individualizacije.

Bregant (1981):
Kjerkoli se rodijo otroci in živita najmanj dve generaciji ljudi, ki sta krvno ali telesno življenjsko povezani (posvojitev), lahko govorimo o družini.

Mladenovič (1979):
Družina je v vsebinskem, strukturalnem in formalnem pogledu zgodovinsko spremenljiva družbena skupina, katere univerzalne značilnosti so:

- temelji na heteroseksualnih odnosih, s pomočjo katerih moški in ženske zadovoljujejo naravne spolne in druge potrebe (duhovne, moralne in estetske) in omogočajo reprodukcijo družbe z rojevanjem potomstva,
- osnuje sistem sorodstvenih odnosov, ki predstavljajo osnovo za spolne tabuje in razdelitve vlog znotraj družine,
- zagotavlja in razvija socialne in individualne – moralne in psihične vsebine osebnosti,
- zagotavlja obnavljanje določenih ekonomskih dejavnosti v okviru družine (Tušak 2003).

Čačinovič Vogrinčič (1992):
Družina je interakcijski sistem, ki ga uravnavajo zakonitosti homeostaze oziroma pozitivnega in negativnega feedbacka, vzpostavljanje meje, podsistemi moči in hierarhija.

Ule (1995):
Družina je skupaj s svojo sorodstveno mrežo institucija, v kateri se na poseben način povezujejo individualna in socialna vezanost, normativnost in spontanost. Družina se razlikuje od vseh drugih institucij, v katerih človek živi in jim pripada, po tem, da je prisiljena reagirati na potrebe drugih družinskih članov in članic. V drugih skupinah posameznica ali posameznik reagira časovno in vsebinsko omejeno.

Ackermann (1987):
Družina je naziv za institucijo, ki je stara kakor sam ljudski rod. Stalne spremembe družine skozi zgodovino so posledica neprestanega procesa evolucije. V družini ni nič utrjenega ali nespremenljivega, samo to, da smo vedno z njo in prav zaradi tega ji pripisujemo tako pomembno vlogo v življenju (Tušak 2003).

2.1.2 OBLIKE DRUŽINE

Osnovna diferenciacija v družini je po spolu in starosti, kar določa naslednje elemente družinske strukture: vrsto in število zastopanih sorodnikov, število in

razvoj otrok ter zastopanost različnih generacij v družini. Glede na te elemente govorimo o različnih oblikah družine. Po sestavi sorodnikov je družina lahko nuklearna ali razširjena (Marenk 2007).

Nuklearna družina ima lahko različno strukturo. Če jo sestavljata oba starša in otroci, govorimo o popolni družini. Če je prisoten samo eden od staršev, govorimo o nepopolni družini (če npr. otroci živijo samo z mamo ali samo z očetom, ker je mati samohranilka ali ker je prišlo do ločitve ali smrti enega od partnerjev). So tudi primeri, ko otrok ali otroci živijo z babico, dedkom ali katerimi drugimi sorodniki. V tem primeru se v sociološkem smislu pojavlja vprašanje, ali skupnost še lahko imenujemo družina. Podobno je, ko skupnost tvori mlad zakonski par, ki še nima otrok ali jih ne more imeti. Nuklearna družina je dvogeneracijska (Marenk 2007).

Razširjeno družino tvori družinsko jedro, ki je razširjeno z bližnjimi in daljnimi sorodniki. Vsi skupaj oblikujejo družinsko skupino, ki živi pod eno streho kot celota. Razširjena družina je največkrat trigeneracijska, lahko pa tudi štirigeneracijska (Marenk 2007).

2.1.3 POTREBE V DRUŽINI

Človek ima ogromno potreb, ki jih razdeli na manj in bolj pomembne. To se pravi, da imajo nekatere potrebe prednost pred drugimi. Osnovnim fiziološkim potrebam sledijo psiho-socialne. Ravno družina je za človeka prvi socialni sistem, v katerem se uči s potrebami ravnati, jih izraziti, jih zadovoljiti. Najprej morajo biti zagotovljene potrebe po varnosti, šele nato se začnejo uveljavljati potrebe po ljubezni in toplini medsebojnih odnosov. Ko so te potrebe zadovoljene, nastopijo potrebe po socialnem ugledu, spoštovanju in samospoštovanju. Vmes so še estetske potrebe in potrebe po znanju in razumevanju. Vse to so temeljne potrebe (Marenk 2007).

Potrebe družine so tiste, ki jih oblikuje sama družina in jih je mogoče zadovoljiti le znotraj nje. Pomenijo smernice neke družine. To so skupni motivi in cilji, ki si

jih določa vsaka posamezna družina. Razumljivo pa je, da se potrebe družin otrok s posebnimi potrebami razlikujejo od potreb ostalih družin (Marenk 2007).

Vsak otrok potrebuje starše, ki mu bodo znali posredovati dvoje: zadovoljevanje potreb po avtonomiji, neodvisnosti, ko se bo prepoznal kot poseben, edinstven, drugačen človek, in zadovoljevanje potreb po povezanosti, ko se bo učil ljubezni, prijateljstva, odvisnosti, kako ravnati z bližnjimi in skrbeti za druge (Marenk 2007).

Čačinovič-Vogrinčičeva razdeli potrebe družine na tiste, ki predstavljajo minimum za obstoj družine, sem spadajo potrebe po neizogibni gmotni osnovi, prostoru in času za skupno življenje ter varnost. V drugi sklop pa razvrsti potrebe, ki nudijo pogoje za rast in razvoj družine. Te so potreba po skladnosti med družinskimi člani, potreba po komuniciranju ter potreba po socialnih stikih in sprejemanje s strani okolja. Če ni sprejemanja s strani okolja in če družine naletijo na nerazumevanje v okolju, to okrni samo družino, njen razvoj ter njeno delovanje.

2.1.4 SISTEM DRUŽINE

Družinski sistem je skupnost posameznih članov, ki so neprestano dejavno povezani. Vse, kar se v tem sistemu dogaja, vpliva na vsakega člana posebej.

Odprta družina se bo odkrito pogovarjala o čustvih, problemih, dobrih in slabih stvareh. V odprti družini je zelo dobra povratna informacija, prav tako kooperacija družine, razreševanje konfliktov in zaščita otrok, člani družine se med seboj vzpodbujajo in odzivajo eden na drugega. Člani družine iščejo odprtost in varnost. Njihovi odnosi so avtentični (Leban 1997).

V zaprti družini je pogovor tabu. Pogovarjati se je nesmiselno, saj s tem ni mogoče rešiti nič. Prevladuje prepričanje, naj vsak svojo bolečino rešuje sam. Težko je doseči spremembe. Dogajanje v zaprti družini je večkrat predstavljeno na način, ko morajo člani družine vedno nekaj prikrivati in postavljati v ospredje tisto, kar naj bi bilo idealno (Leban 1997).

V poljubni družini običajno vsak po svoje na poljuben način rešuje svoje težave, največkrat ne znotraj družine ampak pri prijateljih in svojcih. Med člani družine je distanca in ni prave kontinuitete. V poljubni družini se kot problem kaže, da takšne vrste družina ni sposobna razmejevati in postavljati meje takrat, ko je to potrebno. Je pa poljubni sistem v družini »modernejši« del. Čustva naj bi bila strastna in naj bi imela možnost spreminjanja. Poljubni sistem naj bi potekal med idealom varnosti in ljubezni (Leban 1997).

2.1.5 POLOŽAJ OTROKA V DRUŽINI

Pogled v zgodovino nam pokaže, da so imeli temeljne človekove pravice najprej moški, nato so se začele za njih boriti ženske in šele potem so prišli na vrsto otroci. Šele leta 1950 je bila sprejeta deklaracija o otrokovih pravicah. V uvodu te deklaracije je bilo poudarjeno, da otrok zaradi svoje fizične in mentalne nezrelosti potrebuje posebno zaščito tako pred kot tudi po rojstvu. Človeštvo naj da otroku najboljše, kar mu lahko nudi (Tušak 2003).

Otrok je v primerjavi z odraslim v podrejenem položaju, saj se zaradi svoje telesne in duševne nebogljenosti sam ne more potegovati za svoje pravice. Nima niti sredstev niti moči, s katerimi bi si zagotovil dober položaj in ugodne možnosti za svoj razvoj. Zato je popolnoma odvisen od odraslih. Če so ti odrasli v slabem položaju, je takšna tudi usoda njihovih otrok, vsaj v otroštvu, običajno pa še naprej, saj imajo neustrezne družinske razmere daljnosežne posledice. Še tesnejša pa je povezanost položaja otroka s položajem njegove matere in šele preobrazba vloge žene in matere omogoča tudi preobrazbo njegove vloge (Tušak 2003).

Sodobna družina je napravila velik korak k izboljšanju položaja otroka. V industrijsko razvitih deželah ne rojevajo otrok več zato, da bi jim služili kot delovna sila, niti ne zato, da bi jih kasneje v starosti preživljali. Za to je poskrbela družba. Motivi za starševstvo so danes večinoma povsem drugačni – v ospredju so emocionalne in socialne težnje staršev, ki se svobodno odločajo o rojstvu svojih otrok. To pomeni, da se danes rojeva več zaželenih otrok, ki imajo

ugodnejše okoliščine za svoj razvoj kot nekoč. Samo v ugodni klimi se lahko otrok vsestransko razvije (Tušak 2003).

Če želimo otroka razumeti, moramo poznati njegovo zunanjo aktivnost, njegove osebne misli, emocije, interese in motive. Posebej pomembno je dojeti njegove emocije, ker s pomočjo emocij dobiva otrok najbolj intimne izkušnje, priokus in okus eksistence kot človek (Galeša 1995).

Otrok se jemlje kot nerazvito, pasivno in nezrelo bitje, ki ga je potrebno vzgajati, razvijati, poučevati, šolati, socializirati ipd. Ker je otrok pasiven, morajo zanj odločati država, starši, učitelji, ki ga istočasno motivirajo, stimulirajo in usmerjajo (Galeša 1995).

2.1.6 VLOGA STARŠEV

Starševstvo je za mlade odrasle pomemben razvojni izziv in vpliva na preoblikovanje njihove samopodobe, v katero se vključi tudi dimenzija sebe kot starša. Razvoj starševske vloge sooblikuje interakcija starša z otrokom, ki se povezuje s stopnjo otrokovega osebnostnega razvoja in osebnostnega razvoja staršev (Marenk 2007).

Poznamo šest stopenj razvoja starševske vloge pri posameznikih v zgodnji in srednji odraslosti, ki se povezujejo z razvojnimi obdobji njihovega prvega otroka (Zupančič, Svetina 2004):

1. Oblikovanje pojma o starševstvu: nanaša se na obdobje nosečnosti in predstavlja pripravo na starševstvo.

2. Negovalna stopnja oz. stopnja razvoja starševske vloge predstavlja obdobje prvih dveh let otrokove starosti. V tem obdobju se razvije navezanost med otrokom in starši, partnerja sprejmeta vlogi očeta in mame, zaradi česar se spremeni tudi njun partnerski odnos. Ta stopnja vključuje preizkušanje staršev in vzpostavljanje ravnotežja med tem, koliko časa, energije, napora vlaga v otroka, partnerja, poklic, druge socialne vloge in samega sebe.

3. Avtoritativna stopnja traja približno do šestega leta starosti prvega otroka. Starša spoznata meje svoje avtoritete, zaščitniškega vedenja do otroka in kritično ocenjujeta učinkovitost svoje starševske vloge. Otrokov razvoj poteka v smeri vse večje samostojnosti, preizkušanja spretnosti in mej vedenja, ki jih dopuščata starša. S tem starši odkrivajo razkorak med zaznavanjem sebe v starševski vlogi in pojmom, ki so ga oblikovali o sebi kot idealnem staršu.

4. Integrativna stopnja sovpada s šolskim obdobjem prvega otroka. Starša se prilagajata na otrokovo postopno osamosvajanje in svojo vlogo pri otrokovem šolanju, razvijata stvarna pričakovanja do otroka glede njegovih dosežkov in sprejmeta razkorak med svojimi idealnimi pričakovanji o otroku in otrokovimi dejanskimi dosežki in vzorci vedenja, ki so v skladu z njegovimi sposobnostmi in osebnostnimi značilnostmi.

5. Neodvisna stopnja je opredeljena s prilagajanjem staršev na osamosvajanje otroka - mladostnika.

6. Odhodna stopnja se začenja z odselitvijo prvega otroka od doma.
Obremenjenost velike večine mater je v prvih letih po otrokovem rojstvu, v primerjavi z očeti, večja. Materinski stres je stres, ki ga matere zaznavajo v povezavi s svojo starševsko vlogo. Izvori stresa so lahko težaven temperament otroka, omejitve zaradi napornosti materinske vloge, plašen in boječ otrok, težave pri prepoznavanju otrokovih potreb in pri pomirjanju otroka. Mati je nezadovoljna, doživlja občutke krivde, ker meni, da bi se lahko bolj posvečala otroku, zaznava tudi lastno pomanjkljivo naklonjenost do otroka, ima težave pri vzpostavljanju ljubečega odnosa z njim in sprejemanju otroka takšnega, kot je (Marenk 2007).

2.2 OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

2.2.1 KAJ SE JE SPREMENILO

Sodobni svet se hitro spreminja. Kadar želimo govoriti o nastajanju novega znanja in načinu spreminjanja načina življenja in dela človeka, govorimo o znanstveno-tehnološki revoluciji. Vendar pa to ni revolucija, to so le velike in hitre spremembe, ki ničesar ne puščajo na utečenih tirih (Opara 2005).

Nova znanja nam omogočajo razumeti tisto, česar še do nedavnega nismo mogli. Dajejo nam možnost za odkrivanje novih tehnologij, nova tehnološka spoznanja pa prinašajo velike spremembe v načinu dela in življenja. Računalniška tehnologija je spremenila dosedanje modele delovanja, svet pa se vse bolj globalizira in povezuje. Globalizirajo pa se tudi mnoge vrednote, ki tako postajajo univerzalne. Prav vrednote pa so pomemben temelj za oblikovanje drugačnega položaja človeka (Opara, 2005).

V ospredje dogajanja vstopa človek: postaja subjekt, enkraten in neponovljiv. Posameznik kot enkratna bio-psiho-socialna celota, kot je govoril že Piaget (Labinowicz 1989), postaja nek kriterij. Človeka kot posameznika in njegov položaj v družbi razumemo drugače kot prej, saj na vrh vseh vrednot postavljamo njegove pravice, ki so danes gotovo ena najbolj univerzalnih vrednot. Ker so človekove pravice temeljne, jih ni mogoče nikomur omejevati. Mednje spada tudi pravica biti drugačen, ne glede na to, ali je drugačnost pričakovana in zaželena ali ne. Biti drugačen hkrati pomeni biti človek s posebnimi potrebami. Človek s posebnimi potrebami ima večino lastnosti kot drugi ljudje, le v določenih potezah in lastnostih se od njih razlikuje. Zato sta Kluchon in Murray trdila (Kirby, Radford 1976), da se vsak človek v nekem smislu pojavlja kot vsi drugi, kot nekateri drugi in kot nihče drug. Univerzalnost posameznika je v podobnosti z večino, individualnost pa v njegovi drugačnosti. Če ima človek dvesto od tristo lastnosti, kot trdijo nekateri, ga prav vse določajo. Prizadevanja, da bi na podlagi posameznih lastnosti, praviloma negativnih, postavili norme in na njih sestavili različne tipologije, so v preteklosti omogočale stigmatizacijo in diskriminacijo teh oseb. Ljudi s posebnimi

potrebami smo prepoznavali in opredeljevali po negativnih lastnostih, ki so bile skupinsko primerljive oziroma podobne. Slepe so primerjali s slepimi, gluhe z gluhimi itd. in ustvarjali tipologijo različno »prizadetih«. Sodobne vrednote spreminjajo stara pojmovanja in odpirajo boljše možnosti za osebe s posebnimi potrebami. Opuščamo nazive, ki so jih stigmatizirali in namesto njih uporabljamo tiste, ki govore o tem, kaj posameznik zmore in kaj potrebuje. Na ta način mu to, kar potrebuje tudi zagotavljamo in s tem omogočamo uresničevanje samega sebe in večjo participacijo pri dejavnosti okolja, v katerem živi (Opara 2005).

2.2.2 MODERNISTIČNA TEORIJA IN POJMOVANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Modernistična filozofija in teorija vzgoje in izobraževanja sta v preteklih desetletjih močno zaznamovali naše pojmovanje in odnos do otrok in mladostnikov z motnjami v telesnem in duševnem razvoju, kot smo jih zadnja desetletja poimenovali. Pojmovanje, da so ti otroci in mladostniki toliko drugačni v svojem razvoju in potrebah, da potrebujejo posebno usposobljene strokovnjake in posebne pogoje za vzgojo in izobraževanje, je bilo trdno zasidrano. Tako imenovani medicinski diskurz kot interpretacija pojava je posameznika prepoznaval skozi poškodbo (impairment), funkcionalno nesposobnost (disability) in socialno oviranost (handicap). Usmerjeni smo bili v hibe, slabost in nesposobnosti, ki se jih je skušalo čim točneje ugotoviti in čim precizneje poimenovati – iskalo se je neke vrste objektivnost pojava prizadetosti. Ker so bili ljudje drugačni, so seveda potrebovali drugačno vzgojo in izobraževanje, drugačne pogoje in drugačne strokovnjake. Iskali smo ustrezne klasifikacije in nazive, ki bi natančno opredeljevali prizadetost. Ker smo bili usmerjeni v hibo oziroma defekt, smo uporabljali nazive kot so prizadet, defekten, podnormalen ipd. Naziv prizadet je bil tedaj najustreznejši in najbolj zakoreninjen (Opara 2005).

Različni strokovnjaki in ljudje te otroke različno poimenujejo. Zanje so prizadeti, defektni, subnormalni, moteni, deviantni, otroci z motnjami v razvoju, otroci z učnimi težavami in otroci z posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami, pri

čemer vsi izrazi razen zadnjega te otroke bolj ali manj negativno označujejo in jih na ta način bremenijo, kot da so oni sami odgovorni za nastale motnje (Bratož 2004).

Na neustreznost takega pojmovanja in poimenovanja so najprej začeli opozarjati »prizadeti« sami. Znani funkcionar zveze gluhih iz sosednje države, tudi sam gluh, je že tedaj opozarjal na neustreznost pojmovanja in poimenovanja, ko je rekel, da gluhi ljudje niso gluho uho, temveč ljudje kot vsi drugi, le da ne slišijo (Opara 2005).

Pod pritiskom novih vrednot in spoznanj se je najprej začel »mehčati« trdno zasidran pojem prizadeti. Prizadetost je začela zgubljati svoj objektiviziran pomen in vse bolj dobivati socialne razsežnosti. Nastal je naziv »otroci in mladostniki z motnjami v telesnem in duševnem razvoju«. Toda usmerjenost v nesposobnost je ostala, prav tako pa prepričanje, da znajo te ljudi vzgajati in izobraževati le specializirani strokovnjaki in to v specializiranih institucijah (Opara 2005).

Med letoma 1960 in 1976 smo otroke »kategorizirali«, kar pomeni, da smo vsakega od njih umestili v jasno določeno kategorijo prizadetosti, v kateri je ostal bolj ali manj za vedno. Ta dokončnost je postajala moteča in je bila v nasprotju z novimi teorijami o razvoju otroka. Ko smo kategorizacijo nadomestili z »razvrščanjem«, smo sicer odpravili nekatere slabosti kategorizacije, še vedno pa smo bili prepričani, da ta del populacije potrebuje vzgojo in izobraževanje v specializiranih institucijah z ustrezno specializiranimi strokovnjaki (Opara 2005).

2.2.3 POSTMODERNISTIČNA TEORIJA IN POJMOVANJE OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Zadnja desetletja se mnoge vrednote in prepričanja spreminjajo. Nastajajo nove teorije, ki izhajajo iz postmodernistične filozofije in teorije, tudi teorije vzgoje in izobraževanja. Med temeljnimi postulati postmodernizma je zanikanje ene same resnice in metanaravnih zgodb. Postmodernistična teorija se bori proti rabi

označb in opisov, kot je prizadetost, kadar se z njimi ocenjuje možnosti pri vzgoji in izobraževanju. Postmodernisti se vsaki taki označbi izogibajo, saj so zanje zavajujoče in totalitaristične, ker ne zagotavljajo rabo spoznanj, temveč le škodljivo vsiljujejo neka vedenja in pojme o sociokulturni nemoči ljudi s posebnimi potrebami (Opara 2005).
Ko postmodernisti modernistom očitajo dejstvo, da jim je pri določanju objektivnih resnic primanjkovalo ciljev, sami za cilj postavljajo premik od pojasnjevalnih k pluralnim diskusijskim pristopom, kjer se skuša ugotavljati množico majhnih stvari, ki vplivajo na možnosti posameznika s posebnimi potrebami. Postmodernizem torej spreminja mnoge standarde, med njimi tudi pomen pedagoških standardov znanja in vnaša moralne standarde, kot so etika skrbi in etika pravičnosti. Poenostavljeno bi lahko rekli, da so se modernisti spraševali »kaj je res«, postmodernisti pa za osebe s posebnimi potrebami iščejo »najboljšo prakso« (Opara 2005).

V nekdanjem pojmovanju je prevladovala etika usmiljenja, s katero smo otroke s posebnimi potrebami opredeljevali kot funkcionalno nesposobne, kot osebno tragične ter kot odvisne in »večne otroke«, zaradi česar so potrebovali pomoč. Z opozarjanjem na spornost takega razumevanja in praktičnih modelov dela z otroki s posebnimi potrebami, sprejemamo nove teme kot so samozaupanje, neodvisnost, človekove pravice, izobraževanje učiteljev (Opara, 2005).

Tudi otroci s posebnimi potrebami so najprej učenci, ki si prizadevajo dosegati znanje, učitelji pa naj bi jim pri tem pomagali, zato motnja in otrokove nezmožnosti niso več v ospredju. V ospredju so vprašanja, kakšne prilagoditve in pomoč potrebujejo, oziroma kako jih uspešno poučevati ter jim prilagoditi kurikulum in učne pristope.

2.2.4 KDO SO OTROCI S POSEBNIMI POTREBAMI

Žerovnik (2004) navaja, da so otroci s posebnimi potrebami raznolika populacija in naj bi jih bilo v šolski populaciji od 2 do 10%. Področje posebnih potreb je zajeto v Zakonu o osnovni šoli (Ur. l. RS, št. 12/1996 s spremembami in dopolnitvami; v nadaljevanju ZOsn) in v Zakonu o usmerjanju otrok s posebnimi

potrebami (Ur. l. RS, št. 3/2007 – uradno prečiščeno besedilo; v nadaljevanju ZUOPP-UPB1). Z zakonoma so jasneje opredeljene in priznane posebne potrebe, zaradi česar naj bi bila zagotovljena dodatna individualna ali skupinska strokovna pomoč glede na obseg posebnih potreb, omogočeno naj bi bilo prilagajanje metod in strategij učenja, pripomočkov in gradiv ter preverjanje in ocenjevanje znanja.

Populacija otrok s posebnimi potrebami je opredeljena v 2. členu ZUOPP-UPB1. Vanjo sodijo naslednje skupine otrok:

- otroci z motnjami v duševnem razvoju;
- slepi in slabovidni otroci;
- gluhi in naglušni otroci;
- otroci z govorno-jezikovnimi motnjami;
- gibalno ovirani otroci;
- dolgotrajno bolni otroci;
- otroci s primanjkljaji na posameznih področjih učenja ter
- otroci s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, ki potrebujejo prilagojeno izvajanje programov vzgoje in izobraževanja z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe vzgoje in izobraževanja oziroma posebne programe vzgoje in izobraževanja.

11. člen ZOsn tudi določa otroke s posebnimi potrebami in pravi, da so to:

- otroci z motnjami v duševnem razvoju;
- slepi in slabovidni otroci;
- gluhi in naglušni otroci
- otroci z govornimi motnjami;
- gibalno ovirani otroci;
- dolgotrajno bolno otroci;
- otroci z motnjami vedenja in osebnosti;
- učenci z učnimi težavami;
- posebej nadarjeni.

2.2.5 LASTNOSTI OTROK S POSEBNIMI POTREBAMI

Pri osebah s posebnimi potrebami je proces učenja, ki v najširšem pomenu besede pomeni pridobivanje izkušenj, otežen. Gre za neugoden splet notranjih in zunanjih dejavnikov, katerih vplivi se med seboj prepletajo. Med njimi pogosto ni mogoče določiti, kaj je vzrok in kaj je posledica. Osebe so v različni meri prikrajšane na senzornem, motoričnem in intelektualnem področju, kar potegne za sabo drugačno, spremenjeno funkcioniranje na nekaterih ali na vseh področjih. Značilna je tudi nižja samoaktivnost (Pečavar 2004).

Lastnosti, po katerih se posameznik loči od drugih, so jedro njegove edinstvenosti. Cenjena in sprejeta drugačnost je tista, ki v medsebojnih stikih prinaša potrditev, sprejemanje in ugodno samopodobo, kar je vse bistvenega pomena za zadovoljevanje osnovnih psiho-socialnih potreb. Vsaka drugačnost pa ni nujno prednost, lahko celo razvojno ogroža. Pomembni kriteriji na podlagi katerih se izjemnost določa so naslednji (Bečaj 1988):

- otrok izstopa iz širokega okvira običajnega;
- obstajati morajo posebni, neobičajni razlogi oziroma vzroki;
- ogrožen je nadaljnji psiho-socialni razvoj;
- potrebno je posebno strokovno obravnavanje.

Značilnost otrok s posebnimi potrebami je, da je pri njih mogoče zaznati vedenjske sposobnosti in navade, ki so lahko posledica vzgojnih napak staršev, njihove delne ali pretežne izključenosti iz socialnega okolja, negativnih izkušenj, ki so si jih pridobili v stikih z okoljem v preteklosti, pa tudi frustracij, ki jih doživljajo pri poskusih zadovoljevanja zlasti socialnih potreb. Te njihove navade in vedenjske posebnosti so za okolje največkrat moteče, nesprejemljive ali vsaj težko razumljive, saj jih vrstniki, pa tudi odrasli, doživljajo kot moteče, neprijetne, nenavadne in nesprejemljive (Skalar 1995).

Novljan (1997) dodaja, da imajo otroci s posebnimi potrebami manjše število predstav, ki so vsebinsko skromne, nejasne, nenatančne in nepopolne. Hitro si poenostavijo predstave, hitro izenačijo ne samo predstave predmetov, temveč tudi odnose med ljudmi, tako da tudi hitro izgubijo pristnost in živost predstav.

Njihove glavne pomanjkljivosti so nesamostojnost, slaba iniciativnost, pomanjkljiva samokontrola, težko se obvladajo in odložijo trenutne želje. Kadar je izpostavljen stresnim situacijam postane nemiren, nepozoren, agresiven ali pa zaprt vase, postane negotov in nerad sodeluje v skupini s svojimi vrstniki. Zaradi pogostih neuspehov in z njimi povezanih frustracij, imajo pogoste osebne težave in težave s socialnim prilagajanjem. K temu največkrat pripomorejo vrstniki in ožje ter širše okolje, ki jih pogosto ne sprejme in ne razume.

Njihove lastnosti, kot so na primer ciničnost, egocentričnost, agresivnost, zavrtost, sebičnost, lepljivost, zahtevnost in jokavost, so povod ali vzrok odporom, zavračanju, predsodkom in konfliktom v socialnem okolju. Še posebej okolje težje sprejme tiste, ki so vedenjsko moteni, osebno zanemarjeni ali pa so telesno deformirani in zaradi tega neprijetnega videza. Ljudje v sebi nosijo prepričanje, da so ljudje, ki so telesno prizadeti tudi duševno prizadeti in da se njihova telesna podoba zrcali v njihovi duševnosti. Takšna neposredna in absolutna povezanost pa je povsem laična in neznanstvena. Celo dokazljivo in zelo verjetno je spoznanje, da lahko telesne deformacije, neposredno in posredno, v interakcijah s socialnim okoljem povzročijo negativne posledice tudi v duševnem razvoju posameznika (Skalar 1995).

2.3 DRUŽINA Z OTROKOM S POSEBNIMI POTREBAMI

2.3.1 DRUŽINA Z OTROKOM S POSEBNIMI POTREBAMI - SPLOŠNO

Bodoči starši veliko pozornosti namenijo svojemu še nerojenemu otroku in si ga predstavljajo v skladu s svojimi pričakovanji. Ta pričakovanja so glede na razmere (socialno-ekonomske, izobrazbene, …) v posameznih družinah različna. V svojih pričakovanjih starši pogosto vidijo otroka določenega spola, telesnih značilnosti in sposobnosti. Na ta način starši projecirajo lastne želje, pa tudi lastne neuspehe v svojega otroka in pričakujejo, da bo otrok dosegel vsaj toliko kot oni sami, pogosto pa so želje staršev dosti višje (Marenk 2007).

Kot so visoka pričakovanja in navdušenje ob rojstvu, je velik tudi šok, ko starši ugotovijo, da se jim je rodil otrok s posebnimi potrebami. Kako bo družina prenesla, da ima takega otroka, je v veliki meri odvisno tudi od njene strukture, moči, ki jo je te razvila. Lahko se v začetku obsojajo za otrokovo vedenje, obnašanje, lahko iščejo krivca v družini po očetovi ali materini strani. To seveda vodi v destrukcijo same družine (Nikolić 1991).

Rojstvo otroka s posebnimi potrebami starše običajno preseneti, prizadene, izzove v njih bolečino in strahove, ki lahko vodijo v pravo in dolgotrajno anksioznost. Zelo so prizadeta njihova čustva. Koliko časa traja čustvena prizadetost in kakšne bodo čustvene reakcije, ni mogoče predvideti. Pri nekaterih je za soočenje s čustvi potreben kratek čas, pri drugih je ta proces dolgotrajnejši in lahko traja celo življenje. Strah, razočaranje, žalost in občutek nemoči so v resnici spontani čustveni odzivi staršev na ta dogodek in starši se začno le počasi prilagajati spremenjenem položaju na čustvenem, kognitivnem in praktičnem področju (Novljan 1994).

Prvo reagiranje staršev na dejstvo, da imajo otroka s posebnimi potrebami, je zelo pomembno, razlikuje pa se od posameznika do posameznika. Družine, ki imajo otroka s posebnimi potrebami, se lahko zelo razlikujejo. Veliko je odvisno že od tega, v kakšnem geografskem področju živijo, od politične in ekonomske situacije države, v kateri starši z otrokom živijo, od življenjskega stila družine, od socio-ekonomskega statusa (Leban1997).

Starši so si med seboj osebnostno, na področju pričakovanj, čustvenega odnosa, vzgoje, ki so jo bili deležni in tega kje in kako živijo, zelo različni. Tako tudi njihove reakcije niso predvidljive in ne takšne, da bi jih mogli napovedovati. Vendar je pomembno vedeti to, da so prve reakcije staršev zelo odločilne za družino in otroka s posebnimi potrebami v njej. Nekateri starši ob soočenju z dejstvom, da imajo prizadetega otroka, kričijo in jokajo, drugi so jezni, tretji pa se popolnoma zaprejo vase. Vsekakor pa so pri starših velikokrat prisotne obrambne reakcije, ki se jih sramujejo, o njih nočejo spregovoriti in jih skrivajo zase (Leban 1997).

V začetku starši večkrat mrzlično iščejo podatke o vzroku za nastalo situacijo. Pojavljajo se vprašanja: »Kaj če? Zakaj?«, odgovorov običajno ne dobijo. Vprašanja zelo negativno vplivajo in onemogočajo, da bi lahko karkoli storili. Starši običajno v nobeni knjigi ne najdejo podatkov o tem, kaj točno naj delajo v specifični situaciji, nikjer ne piše, kako naj v nastali situaciji ravnajo s svojimi čustvi. Tako kmalu spoznajo, da se lahko najbolj zanesejo na svoje lastne občutke in intuicijo, ki jim pove, kaj je v nekem trenutku pravilno. Rojstvo otroka s posebnimi potrebami se ne dotakne le enega od staršev ampak obeh in vsaj še bližnje okolice. Če so v družini pred rojstvom otroka s posebnimi potrebami že bratje in sestre, ti kot člani družine prav gotovo pomembno prispevajo k celotni dinamiki družine. Vse prevečkrat se na žalost dogaja, da je otrok s posebnimi potrebami predolgo le problem ožje družine. Družina zapre svojega otroka v svoj svet in svojih težav noče deliti niti v družini sami niti z drugimi (Leban 1997).

2.3.2 ODZIVI STARŠEV NA ROJSTVO OTROKA S POSEBNIMI POTREBAMI

Cunningham je preučeval reakcije staršev na novico, da ima njihov otrok primanjkljaj in ugotovil naslednje stopnje (Pašić 2005):

1. Stopnja šoka: starši ob spoznanju, kakšno je otrokovo stanje, reagirajo z otrplostjo, zmedenostjo, zavračanjem resnice. Vedenje staršev je dezorganizirano. Starši so žalostni in depresivni. V tem obdobju navadno podzavestno odklanjajo otroka in omejeno zaznavajo otrokovo motnjo.

2. Stopnja reakcije: izraža se kot žalost, zaskrbljenost, agresija, zanikanje, občutek krivde; prizadeto je samospoštovanje, saj menijo, da kot starši ne morejo uresničevati svojega poslanstva v celoti. Starši, ki se znajdejo osamljeni ob otroku s posebnimi potrebami, povežejo otrokov primanjkljaj s svojo osebno krivdo in si pri tem ustvarjajo popolnoma napačne vzorčne povezave. Prizadetost si starši razlagajo kot posledico neke svoje moralne krivde, lahko pa krivdo očitajo drugim npr. zdravnikom; ko iščejo krivdo pri zakonskem partnerju, vodi to v medsebojna obtoževanja, pogosto neutemeljena, kar povzroči

začasno ali trajno zakonsko krizo. V tej fazi je veliko strahov, starši se bojijo reakcij okolice na dejstvo, da je njihov otrok drugačen.

3. Stopnja prilagoditve: pojavlja se realistična ocena, pojavljajo se vprašanja, kaj je mogoče storiti in kako je mogoče pomagati. Starši dobijo občutek, da je sprejetje otrokovega stanja zelo pomembno. Trudijo se živeti normalno in vključiti otroka v vsakodnevno življenje.

4. Stopnja usmeritve: starši se postopoma organizirajo, iščejo pomoč in informacije pri raznih strokovnjakih, ki morajo nakazati realne možnosti rehabilitacije in označiti smer somatskega, psihičnega in socialnega razvoja.

2.3.3 RAZLIKE MED DRUŽINO Z OTROKOM S POSEBNIMI POTREBAMI IN »NORMALNO« DRUŽINO

Normalne družine, ki se jim rodi zdrav otrok v optimalnih pogojih (urejeni partnerski odnosi, materialna neodvisnost staršev, načrtovanje otroka, …), se ob rojstvu otroka srečajo z nepopisno srečo in veseljem. Nasprotno se družine, ki se jim rodi otrok s posebnimi potrebami, vedno soočijo s stiskami in žalostjo. Vedeti moramo, da vrsta težav, ki jih ima otrok z motnjo, pomembno odloča o tem, kaj bo družino ločilo od ostalih. Otroci s posebnimi potrebami so različni in prav tako so različne stopnje njihove prizadetosti, če ima minimalne okvare, bodo tudi različnosti družine vsaj navidezno minimalne v primerjavi z družino, v kateri imajo težko duševno in telesno prizadetega otroka (Marenk 2007).

Za otroka s posebnimi potrebami je stanje in življenje v družini še posebej pomembno. Družina s tovrstnim otrokom ima slabša izhodišča, kot če tega oz. takega otroka ne bi imela. Ima manj časa zase, velikokrat se mora odreči različnim aktivnostim, ki se jim sicer ne bi, psihične in fizične obremenitve staršev, pa tudi ostalih članov družine, so večje, običajno pa so višji tudi življenjski stroški take družine. Navedena in mnoga druga dejstva kažejo na to, da se življenje družine z otrokom s posebnimi potrebami razlikuje od tistega, ki ga živijo družine z zdravimi otroki (Marenk 2007).

Povzemam razlike, ki ločijo družino z otrokom s posebnimi potrebami od »normalne« družine (Tavčar 2004).

- Njihov otrok je drugačen (telesna drugačnost in vidno nižje intelektualne sposobnosti).
- Očitne razlike nastopajo tudi v zdravstvenih potrebah otrok s posebnimi potrebami, saj so večkrat potrebni zdravstvene nege, so manj odporni in zaradi tega več zbolevajo.
- Starši imajo več časovnih omejitev, bolj so obremenjeni (obiski pri specialistih, terapije, različne obravnave, …).
- Starši otrok s posebnimi potrebami so na začetku emocionalno bolj obremenjeni, saj se ukvarjajo z občutkom krivde, osamljenosti, obupa, nemoči in osebne prizadetosti.
- Otrok s posebnimi potrebami je za družino večja finančna obremenitev, zahteva drugačne materialne pogoje (posebni didaktični pripomočki in terapevtski pripomočki, prilagojeno stanovanje, avto…).
- Delovne obremenitve staršev: starši sicer lahko veliko izostajajo od dela, vendar na delovnem mestu običajno ne naletijo na razumevanje osebnih stisk, saj nikogar ne zanima, koliko časa potrebujejo, da peljejo otroka na razne terapije. Od staršev se pričakuje, da so na delovnem mestu in opravljajo svoje obveznosti.
- Komunikacija: običajno so starši bolj zaprti in se družijo s sebi enakimi starši. Vendar pa starši postanejo bolj odprti za drugačnost in s tem bolj kritični do tistih, ki drugačnosti ne sprejemajo.
- Pogled na svet se staršem otrok s posebnimi potrebami popolnoma spremeni. Spremenijo se pričakovanja staršev.

Pri vseh teh naštetih razlikah je treba opozoriti na pomembno dejstvo: vsaka družina je svoje poglavje, ima svoja doživljanja in svoj način sprejemanja. Družine živijo v različnih pogojih in imajo različne potrebe, zato univerzalne rešitve ni (Tavčar 2004).

2.4 GIBALNA OVIRANOST IN ŠPORT

2.4.1 VPLIV GIBANJA NA OTROKOV RAZVOJ

Gibanje je človekov osnovni komunikacijski sistem, je spontana ali samoiniciativno inducirana, aktivna, večinoma avtomatska sprememba položaja telesa v prostoru. Pri gibanju sodeluje celo telo na organiziran, usklajen način. Razvoj človekovega gibanja poteka prek razvoja refleksnih mehanizmov drže, ki omogočijo vzravnavanje v pokončni položaj in vzdrževanje pokončnega položaja. Iz prvotnih masivnih celostnih gibalnih vzorcev se nato izdiferencirajo selektivni gibi. V razvoju gibanja prihaja do visoke stopnje avtomatizacije, kar pomeni, da večina našega gibanja poteka brez sodelovanja zavesti. Gibanje postaja pestro in variabilno. Nepravilni razvoj gibanja vpliva na celotni otrokov razvoj: čutni, zaznavni, intelektualni ter psiho-socialni razvoj. Otrok se ne more samostojno gibati po prostoru, raziskovati in doživljati prepotrebnih izkušenj za njegov celostni razvoj. Omejena je njegova možnost osamosvajanja, prevzemanja pobude, motivacije, kar pelje v pasivnost otroka in izgubo samozaupanja.

2.4.2 ŠPORT JE ZA OTROKE S POSEBNIMI POTREBAMI ŠE POSEBEJ POMEMBEN

Marsikdo misli, da sta šport in gibalna oviranost dva pojma, ki ne gresta dobro skupaj in se med seboj celo izključujeta. Šport namreč od človeka zahteva prav to, za kar je ta človek prikrajšan, to je gibanje. Razširjen je tudi stereotip, da invalidi niso fizično zdravi in se zaradi tega, da si ne poslabšajo zdravstvenega stanja, ne bi smeli izpostavljati telesni obremenitvam, ampak bi morali večino časa mirovati in počivati. Pogosto je med ljudmi zaznati tudi, sicer prikrito, pa vendar prisotno stališče, da je športna aktivnost telesno hendikepiranih zaradi »čudnega« izvajanja gibov in razkazovanja »nepopolnih« teles neestetska in »nespodobna«. Ti ljudje mislijo, da invalidi prejemajo socialne prejemke zato, da lahko ostanejo doma in se jim ni treba preveč kazati v družbi (Peljhan 2004).

Vendar ko govorimo o pozitivnih ali negativnih vplivih športnih dejavnosti na človeka, mislimo na vse ljudi brez razlike, tako na odrasle, kot tudi na otroke, tako na »zdrave«, kot tudi tiste, ki imajo že v osnovi take ali drugačne težave z zdravjem ali fizičnim delovanjem. Mislimo tudi na otroke s posebnimi potrebami. Neizpodbitno dejstvo je, da doživijo otroci s posebnimi potrebami v življenju veliko negativnih izkušenj, poleg tega pa so za marsikaj pozitivnega prikrajšani. Zaradi telesa, ki jim ne služi tako kot ostalim otrokom, doživljajo prenekatero bolečino, prebedijo marsikatero noč in so pogosto utrujeni. Strokovne obravnave jim prinašajo boleče medicinske preiskave, odhajanje iz varnega doma, spreminjanje okolja, bivanje v bolnišnicah, operacije, in »tuje« ljudi, ki posegajo v njihovo intimo. Na tak ali drugačen način se jih dotakne stiska staršev, katerim se ob novici, da z otrokom ni vse v redu, podre ves svet. Lahko traja več let, da se prilagodijo na novo življenje, čustveno sprejmejo otroka takega, kot je, in razvijejo z njim odnos, ki temelji na realnih pričakovanjih. Mnogi izmed njih tega dolgotrajnega in težkega procesa ne zmorejo do konca izpeljati celo nikoli. Otroci z gibalno oviranostjo pogosto ne zmorejo sodelovati v otroški igri, pri merjenju moči in spretnosti z vrstniki so največkrat poraženi, v skupini veljajo za »drugačne«, za tiste, ki jim je treba iz usmiljenja neprestano pomagati ali za tiste, iz katerih se lahko odkrito ali prikrito norčujejo. Tudi pri šolskem delu imajo nemalokrat težave, tako da se tudi na tem področju težko uveljavljajo (Peljhan 2004).

Kljub različnim zakonom, ki regulirajo pravice otrok s posebnimi potrebami, ostaja življenje neizprosno. V družbi prevladujejo predvsem tržni principi, ki ljudem z manjšimi zmožnostmi, zaradi nekonkurenčnosti v primerjavi z ostalimi, večkrat onemogočajo, da bi bili uspešni. V športu pa je lahko precej drugače. Po eni strani je šport tako kompleksen, da se v njem zrcalijo številne značilnosti družbe, v mnogočem je podoben življenju in je kot nekakšen svet v malem. Po drugi strani pa šport le ostaja samo igra. Igra, ki je določena s strukturo pravil. To predstavlja vir številnih možnosti za otroka z gibalno oviranostjo. Pravila lahko spreminjamo in prilagajamo tako, da se bo otrok s posebnimi potrebami lahko integrirano z drugimi, na enakovredni osnovi, vključil v igro, pri tem pa sama igra ne bo prav nič izgubila na vrednosti, atraktivnosti in zabavnosti. Marsikateri otrok s posebnimi potrebami bo edino s svetu športa lahko doživel

izkušnje, za katere je v življenju prikrajšan. Osebne izkušnje pa so nujno potrebne za njegov celostni razvoj. Večkrat se bo tak otrok v športu lahko samopotrjeval, zabaval, sproščal in usmerjal svojo odvečno energijo. Učil se bo sodelovati, voditi, podrejati, tekmovati, zmagovati in izgubljati. Spoznal bo namen postopnosti, vztrajnosti, požrtvovalnosti in poštenosti (Peljhan 2004).

Šport igra pri otrocih s posebnimi potrebami velik pomen tudi v rehabilitacijskem smislu. Čeprav šport ne more biti nadomestilo za fizioterapijo, delovno terapijo in druge strokovne obravnave, pa športna vadba, ki je primerno izbrana in ustrezno vodena, predstavlja pomemben dejavnik pri okrevanju in razvijanju prizadetih motoričnih funkcij. Še posebej zato, ker se običajno otroci vključijo v šport z velikim veseljem, do strokovnih obravnav pa večkrat izražajo odpor (Peljhan 2004).

Zdravniki vidijo dobro stran športnih aktivnosti v tem, da telesno prizadeti pozabi na svoj oboleli oziroma prizadeti del in se tako aktivnejše vključi in sodeluje v procesu rehabilitacije. Druga koristna stran pa naj bi bila v razvijanju tako tekmovalnega duha kot spodbude, ki navaja prizadetega k večjim naporom, vztrajnejšemu sodelovanju in k dobrim funkcionalnim uspehom (Vute 1989).

2.4.3 VKLJUČEVANJE OTROKA S POSEBNIMI POTREBAMI V ŠPORTNE DEJAVNOSTI

Vključevanje otroka s posebnimi potrebami v športne dejavnosti ne poteka vedno enostavno, ampak je prepredeno s številnimi ovirami, ki so velikokrat objektivne narave, še večkrat pa so posledica neznanja, nerazumevanja, predsodkov in celo netolerantnosti do drugačnih. Zato načrtovanje, na kakšen način in v katero smer se bo otrok vključil v tovrstno aktivnost, zahteva veliko priprav. Strokovni sodelavci, ki sodelujejo pri vključevanju otroka v šport, si morajo najprej pridobiti ustrezna znanja z različnih področij: medicinskega, specialno-pedagoškega, psihološkega in seveda športnega. Pri svojem delu morajo tesno sodelovati s starši, po potrebi pa se morajo povezati tudi s strokovnimi sodelavci različnih profilov: z zdravnikom, s fizioterapevtom, z

delovnim terapevtom, s specialnim pedagogom, s psihologom itd. (Peljhan 2004).

Otroka je potrebno najprej čim bolj celostno spoznati. Poznati moramo njegovo medicinsko diagnozo, gibalne (ne)zmožnosti, morebitne kontraindikacije in tveganja pri specifičnih gibalnih aktivnostih, vpliv telesne okvare ali obolenja na otrokovo življenjsko funkcioniranje, osebnostne poteze, interese, motivacijo, način spopadanja s težavami itd. Z njim moramo vzpostaviti odnos, ki bo temeljil na zaupanju, spoštovanju, empatiji, sprejemanju in seveda strokovnosti. Tako kot moramo najprej na primeren način pripraviti otroka, je potrebno kasneje veliko pozornosti posvetiti tudi pripravi skupine in okolja, v katerega se bo otrok vključil (Peljhan 2004).

2.4.4 EVROPSKA LISTINA O ŠPORTU ZA VSE

Svet Evrope (Council of Europe, 1987, 1995) je posebej za športno dejavnost ljudi s posebnimi potrebami sprejel dokument in ga v nameri uveljavljanja, razvijanja in formalne ureditve tega področja kot priporočilo pošilja svojim članicam, tudi Sloveniji. Upoštevanje priporočila je odvisno od splošne razvitosti neke države, dosežene ravni športne kulture ter od odnosa do drugačnosti in ozaveščenosti ljudi nasploh. Pomemben in v prihodnost naravnan dokument No. R (86) 18 priporoča vladam držav članic, da podprejo naslednje standarde in prizadevanja glede športne dejavnosti ljudi s posebnimi potrebami (Vute 1999).

Povzetek prvega dela dokumenta:

- Prizadevati si, da se bodo s športom za ljudi s posebnimi potrebami (telesna, duševna, senzorna, organska, psihosomatska prizadetost) seznanile vse zainteresirane in pomembne javne in zasebne ustanove, z vzgojno-izobraževalnimi vred.
- Ustvariti primerne možnosti za vključevanje ljudi s posebnimi potrebami v različne oblike športa. Naloga: oblikovati odnos do ljudi s posebnimi potrebami.

- Omogočiti neoviran dostop do športnih objektov. Naloga: ustrezno projektiranje športnih objektov.
- Vzpodbujati sodelovanje različnih strok pri športu za ljudi s posebnimi potrebami. Naloga: vključitev zdravstva, socialnih dejavnosti, šolstva.
- Ustanoviti, če je treba, usklajeno delovno telo za razvoj športa za ljudi s posebnimi potrebami.
- Vzpodbujati sponzoriranje, namenjeno športnemu udejstvovanju ljudi s posebnimi potrebami.
- Pomagati razvijati šport za ljudi s posebnimi potrebami kot sestavni del readaptacije.
- Vzpodbujati znanstveno-raziskovalno delo o vplivih športa na vse skupine ljudi s posebnimi potrebami.
- Omogočiti prilagojeno športno vzgojo v vrtcih in šolah za vse otroke s posebnimi potrebami.
- Pomagati pri ustvarjanju možnosti, da si bodo tudi prizadeti lahko pridobili poklicno izobrazbo za delo v športu.
- Vzpodbujati izobraževanje vaditeljev za delo v športu za ljudi s posebnimi potrebami.
- Omogočiti, da se v splošni politiki o športu upoštevajo interesi in mišljenje prizadetih.
- V okviru pooblastil poskrbeti, da se navedena priporočila upoštevajo tudi na regionalni in lokalni ravni.

Povzetek drugega dela dokumenta:

- Sodelovanje pri razvijanju vseh ravni športa za ljudi s posebnimi potrebami, posebno športne rekreacije.
- Poiskati možnosti za vključevanje ljudi s posebnimi potrebami v lokalne športne klube in športne organizacije.
- Vzpodbujati ljudi s posebnimi potrebami, da dejavno sodelujejo pri oblikovanju politike o športu za vse.
- Obravnavati splošno problematiko športa v sodelovanju s prizadetimi.

- Priznavati in upoštevati možnost vključevanja ljudi s posebnimi potrebami v vrhunski šport.
- Nadaljevati prizadevanja, s sodelovanjem mednarodnih organizacij, po usklajevanju in poenostavljanju, po potrebi pa tudi po zmanjševanju tekmovalnih skupin v vrhunskemu športu prizadetih.
- Preprečevati telesno, duševno in finančno zlorabo športnikov.
- Pospešiti prizadevanje, da prizadeti športniki sodelujejo na tekmovanjih skupaj z neprizadetimi, upoštevajoč fair play.
- Okrepiti sodelovanje in povezovanje tistih nacionalnih in mednarodnih športnih organizacij, ki vključujejo športno dejavnost za ljudi s posebnimi potrebami.
- Prizadevati si za čim boljšo obveščenost javnosti o športni dejavnosti ljudi s posebnimi potrebami.

2.4.5 ŠPORT ZA LJUDI S POSEBNIMI POTREBAMI V SLOVENIJI

Na Slovenskem so pri obravnavi športne dejavnosti ljudi s posebnimi potrebami največkrat v rabi poimenovanja kot invalidski šport, šport in rekreacija invalidov, šport za prizadete, specialna olimpiada, prilagojena športna dejavnost, tudi motopedagogika. Z omenjenimi izrazi si prizadevamo opredeliti raznovrstno, zapleteno in zahtevno dogajanje v športnem udejstvovanju, vezanem na prizadetost različnih vrst in stopenj (Vute 1999).

Prilagojena športna dejavnost, ki pri nas ni prevladujoč izraz, izhaja iz anglosaksonske besedne zveze Adapted Physical Activity, za katero je bil po svetu, predvsem zahodnem, dosežen dogovor, da najbolje, čeprav ne v popolnosti, označuje dogajanje pri specifičnih gibalnih in športnih dejavnosti ljudi s posebnimi potrebami. Mednarodno združenje za prilagojeno športno dejavnost IFAPA (International Federation for Adapted Physical Activity) med drugim poudarja pomen raziskovalne metode, znanstvene in praktične, saj z ustvarjalnimi in domiselnimi prilagoditvami športnih dejavnosti lahko širimo krog udeležencev. Omenjeno združenje daje gibanju tudi posebno razsežnost, mednarodno primerljivost in prepoznavnost (Vute 1999).

Prvi med tistimi s posebnimi potrebami, ki so se pri nas začeli ukvarjati s športom, so bili slepi in slabovidni ter slušno prizadeti. Športno dejavni so bili že pred 2. svetovno vojno. Za mejnik organizirane športne dejavnosti med ljudmi s posebnimi potrebami postavljamo leto 1949. Pobudniki so bili veterani 2. svetovne vojne v Ljubljani. Smučarski seminar leta 1951 v Kranjski Gori, namenjen predvsem amputiranim, je bil eden prvih večjih organizacijskih in športnih uspehov. Na razvoj tako imenovanega invalidskega športa, zlasti med amputiranimi in paraplegiki, sta v zgodnjem obdobju odločilno vplivala Miro Vesel, eden vodilnih ljudi na Zavodu za rehabilitacijo invalidov Ljubljana, in športni učitelj v isti ustanovi Bojan Hrovatin. Po zadnjih podatkih je v Sloveniji število ljudi s posebnimi potrebami različnih vrst in stopenj okoli 140000. Osrednja organizacija, ki skrbi za njihov šport, je Zveza za šport invalidov Slovenije (ZŠIS), osredotoča pa se predvsem na selektivno oziroma vrhunsko športno dejavnost na domačih in mednarodnih prizoriščih (državna prvenstva, uradna mednarodna tekmovanja). Ta zveza je vključena v vse pomembnejše mednarodne športne organizacije, med njimi so International Paraolympic Committee (IPC), International Sports Organization for Disabled (ISOD), International Blind Sports Association (IBSA), international Stoke-Mandeville Games Federation (ISMGF) in World Organization Volleyball for Disabled (WOVD). Pod okriljem Zveze za šport invalidov Slovenije, ki je tudi članica Olimpijskega komiteja Slovenije, združujejo športne interese vse organizirane skupine prizadetih, skupno število dejavnih športnikov je približno 6000 (Vute 1999).

Na paraolimpijskih igrah so slovenski športniki nastopali že kot člani jugoslovanske reprezentance v Heidelbergu 1972, v Arnhemu 1980, v New Yorku in Stoke Mandevillu 1984 in v Seulu leta 1988. V Barceloni leta 1992 je trinajst športnikov prvič v zgodovini letnih paraolimpijskih iger zastopalo samostojno slovensko državo. Naslednji nastop je bil v Atlanti 1996. Prvi samostojni nastop na zimskih paraolimpijskih igrah je bil v Tignesu leta 1992, drugi pa v Lillehammerju 1996. Tradicijo zimskih športov pri nas potrjujejo tudi prizadeti športniki, saj že od leta 1976, ko so bile na Švedskem prve zimske paraolimpijske igre, na njih vsakič tekmujejo. Športniki z motnjami v duševnem razvoju, kakih 1500 jih je, se prav tako redno udeležujejo svojih iger,

imenovanih specialna olimpiada. Vključeni so v 65 različnih programov (Vute 1999).

Športno-rekreativne in tekmovalne dejavnosti na regijskih in lokalnih ravneh sodijo k organizacijskim nalogam posameznih zvez, društev in združenj, vendar so športno oblikovani programi običajno le manjši del njihove pretežno socialno obarvane naravnanosti. Te zveze, društva in združenja pri nas so:

- Zveza društev slepih in slabovidnih Slovenije,
- Društvo distrofikov Slovenije,
- Zveza paraplegikov Slovenije,
- Društvo multiple skleroze Slovenije,
- Zveza društev za pomoč duševno prizadetim Slovenije Sožitje,
- Zveza invalidov Slovenije,
- Zveza delovnih invalidov Slovenije,
- Zveza društev za celebralno paralizo Slovenije Sonček,
- Zveza društev civilnih invalidov vojne,
- Zveza gluhih in naglušnih Slovenije,
- Invalidski forum Slovenije,
- Združenje invalidskih podjetij Slovenije,
- Zveza vojaških in vojnih invalidov Slovenije.

2.5 SPECIALNA OLIMPIADA

2.5.1 KAJ JE SPECIALNA OLIMPIADA?

Ideja Specialne olimpijade je univerzalna, ne gre zgolj za medalje in dokazovanje moči, pač pa za bogato in kakovostno vpetost oseb z posebnimi potrebami in njihovih družin v sodobni globalni svet, v katerem športnik ni poraženec, temveč zmagovalec, ki s svojo voljo, vztrajnostjo in rednimi treningi premaguje še tako okorelo motoriko. V Specialno olimpijado so vključeni tekmovalci od osmega leta dalje (Turičnik 2005).

Specialna olimpijada je način življenja oseb z motnjami v duševnem razvoju, prek njih pa tudi njihovih družin in programov. Rezultat te ideje je ohranjanje

psiho-fizičnih sposobnosti in vsesplošna socializacija oseb z motnjami v duševnem razvoju. Slogan specialno-olimpijskega gibanja se glasi: »Pustite mi zmagati, če pa ne morem zmagati, naj bom pogumen v svojem poskusu« (http://www.zveza-sozitje.si/specialna-olimpijada.html).

Specialna olimpijada širi vrednote, ki povezujejo ne glede na politično, nacionalno, geografsko, rasno in versko pripadnost, ter temelji na enakosti, spoštovanju in sprejemanju drugačnosti (Turičnik 2005).

2.5.2 ZAČETKI SPECIALNE OLIMPIJADE V SVETU

»Pustite mi zmagati, če pa ne morem, naj bom pogumen pri svojem poskusu«, je geslo Specialne olimpijade, ki predstavlja svetovni program športne vadbe in športnih tekmovanj, namenjenih ljudem z motnjo v duševnem razvoju. Športna dejavnost namreč pomembno vpliva na splošno raven sporazumevanja, na motivacijo in samopotrjevanje, odločilno vlogo pa ima tudi pri krepitvi in razvijanju telesnih, duševnih in socialnih sposobnosti (Vute 1999).

Gibanje imenovano Specialna olimpijada se je začelo na pobudo družine Kennedy, ko je bil leta 1963 v Združenih državah Amerike organiziran prvi športni tabor za osebe z motnjami v duševnem razvoju. Pet let kasneje so bile izvedene tudi prave športne igre, katerih so se udeležili specialni olimpijci iz ZDA, povabljeni pa so bili tudi športniki iz drugih delov sveta, ki so specialno-olimpijsko idejo ponesli v svoje sredine. Danes je v svetovno gibanje Specialne olimpijade vključenih že prek 200 programov iz 150 držav sveta, ki so združene v sedem regij. Specialna olimpiada Slovenije spada pod evro-azijsko okolje (http://www.zveza-sozitje.si/specialna-olimpijada.html).

Program Specialne olimpijade ni namenjen le športu, ampak združuje športne, socialne in kulturne aktivnosti. Večina držav, ki so danes članice svetovne družine specialne olimpijade, je razvila svoj sistem treningov, lokalnih, regijskih in državnih tekmovanj. Udeležba na svetovnih igrah je vrh celovite dejavnosti. Športni rezultat ne predstavlja edine vrednote, ampak Specialno olimpijado označuje kot način življenja, vadbe, socializacije in drugih vidikov skrbi za

osebe z motnjami v duševnem razvoju (http://www.zveza-sozitje.si/specialna-olimpijada.html).

2.5.3 IZ ZGODOVINE SPECIALNE OLIMPIJADE SLOVENIJE (SOS)

Zgodba o uspehu, ki je vzniknila v takratnem Zavodu za delovno usposabljanje mladine v Črni na Koroškem, še preden je na naša tla seglo mednarodno gibanje Special Olympics, je v današnjem času prerasla v zgodbo o dobro in strokovno organiziranem telesu, ki deluje v sklopu Zveze Sožitje. Takratna naravnanost posameznikov, ki so že v samih zametkih začutili, da mora normalizacija življenje oseb z zmernimi in težjimi motnjami v duševnem razvoju vključevati tudi njihovo športno-rekreativno sodelovanje na širšem družbenem področju, je uspešno pripravila izhodišča za sprejem gibanja, ki ga danes ni več treba posebej razlagati in pojasnjevati širši družbi. S tem se je večini otrok spremenilo življenje. Začelo se je novo, enakovredno, spoštovanja vredno življenje (Turičnik 2005).

Temelj za razvoj specialno-olimpijskega gibanja v Sloveniji sega v leto 1988 z organizacijo takratnih atletskih športnih iger, ki so bile tako družabne kot tekmovalne narave, na takratni republiški ravni in v strokovni usposobljenosti prvih oseb (Marijan Lačen, Tomaž Jereb, Ivanka Srebot, Ida Jurgec, Stojan Turičnik), ki so si v tem obdobju pridobili potrebno znanje v tujini in doma. Po začetnih iskanjih usmeritev je pot gibanja po umestitvi v slovenski prostor samo še strmo naraščala. Specialna olimpijada je postajala vse bolj kakovostna. Tekmovanja na vseh ravneh organiziranosti (lokalna, regijska in državna) so dobila mesto pod okriljem Zveze za šport invalidov Slovenije. S prodiranjem v medijski prostor se je začelo ozaveščanje javnosti o razumevanju in sprejemanju drugačnosti. Z razvojem novih vsebin in programov ter s širjenjem uradnih in demonstracijskih športov pa sta na veselje vseh v gibanju rasla predvsem množičnost in članstvo ter prepoznavnost Specialne olimpijade navzven, v širšem družbenem prostoru (Turičnik 2005).

Šest zavodov za delovno usposabljanje je skupaj s krovno organizacijo, Zvezo Sožitje, moralno in denarno podprlo idejo in filozofijo Specialne olimpijade in

njim velja danes pripisati množičnost, ki je narasla na 70 članic in 1600 članov. Na zgodbo o uspehu je lahko ponosna tako stroka kot tudi starši oseb s posebnimi potrebami. Vsi skupaj ostajamo zavezani športnikom Specialne olimpijade, pridobljenim vrednotam in filozofiji Specialne olimpijade, ki zagotavlja, da tako športniki kot njihove družine zanesljivo živijo bolj zadovoljno, osmišljeno in kakovostno življenje (Turičnik 2005).

V Sloveniji smo v gibanju Specialne olimpijade začeli sodelovati že leta 1990, formalno pa smo bili v svetovno gibanje priključeni tri leta kasneje. Še v okviru takratne Jugoslavije je slovenska ekipa leta 1990 sodelovala na Evropskih igrah na Škotskem, leto dni kasneje pa so prvič poleteli v Ameriko in se priključili tekmovalcem na svetovnih Poletnih igrah v Minneapolisu. Leta 1993 so slovenski tekmovalci, takrat že pod imenom formalno priznane slovenske organizacije, sodelovali na prvih svetovnih Zimskih igrah v Schladmingu ter se od omenjenega leta redno udeleževali svetovnih iger, s katerih so slovenski tekmovalci prinašali številne medalje (New Haven, 1995; Toronto, 1997; Severna Karolina, 1999; Aljaska, 2001; Dublin, 2003 in Nagano, 2005, Šanghaj 2007). Naslednja priložnost bo leta 2009, ko bodo igre v ameriškem Idahu. Specialni olimpijci po celem svetu tekmujejo v 26 poletnih in zimskih športih, v Sloveniji pa je razvitih 12 - zimski športi: alpsko smučanje, smučarski tek in krpljanje ter poletni športi: plavanje, kolesarstvo, atletika, košarka, nogomet, namizni tenis, balinanje in judo. Program MATP (Motor Activities Training Program) je namenjen osebam z najtežjo motnjo v duševnem razvoju. Tekmovalci, katerih število želimo do leta 2010 povečati na 1900, se vsako leto pomerijo na regijskih igrah in MATP regijskih igrah, turnirjih v posameznih športih, državnih MATP igrah in državnih igrah specialne olimpiade (http://www.zveza-sozitje.si/specialna-olimpijada.html).

2.5.4 OSNOVNA NAČELA DELOVANJA SPECIALNE OLIMPIJADE

Poznavanje osnovnih načel, na katerih temelji celotna Specialna olimpijada, je pomembno za dejavne udeležence in vse druge, ki sodelujejo pri ustvarjanju možnosti za uspešno športno vadbo. V tem gibanju si prizadevajo:

- razvijati športnega duha, ki pomaga premagovati geografske, nacionalne, politične, spolne, starostne, rasne ter verske predsodke in ovire;
- spodbujati sodelovanje, razvijati pogum in zadovoljstvo pri športnih dejavnostih;
- vključevati ljudi z motnjo v duševnem razvoju v širše družbeno okolje;
- krepiti sodelovanje z učenci v rednih šolah in športnih društvih;
- spoštovati izvirna načela olimpijskega gibanja;
- zagotavljati možnost športne vadbe in nastopanja vsem otrokom z motnjo v duševnem razvoju, ki so dopolnili osem let;
- spodbujati športno vadbo pod strokovnim vodstvom skozi vse leto;
- omogočiti nastopanje na tekmovanjih tistim posameznikom, ki so se zanj tudi načrtno pripravljali;
- vključiti v program Specialne olimpijade na vseh ravneh le tiste športne dejavnosti, ki si primerne starosti in sposobnostim nastopajočih;
- ustvariti kar najboljše možnosti za izvedbo tekmovanj, npr. športni objekti, usposobljeni sodniki, zapisnikarji;
- zagotoviti enaka izhodišča za športni dosežek vsakemu tekmovalcu;
- zagotoviti priznanja, ki jih slovesno podelimo vsem tekmovalcem;
- spodbujajo vključevanje čim več prostovoljcev npr. učencev, dijakov, študentov, tudi upokojencev;
- zagotoviti ob športnih tekmovanjih tudi spremljajoče kulturne programe, npr. razstave, koncerte, gledališke predstave, plese, obiske zgodovinskih in naravnih znamenitosti;
- nameniti pozornost organiziranosti na lokalni ravni, ki je osnova vseh nadaljnjih dejavnosti;
- spodbuditi udeležence mednarodnih športnih srečanj Specialne olimpijade na drugih večjih športnih prireditvah in tekmovanjih;
- uveljaviti dogajanje na Specialni olimpijadi kot športni dogodek, ki zasluži širšo medijsko pozornost;
- zahtevati dosledno spoštovanje pravil fair playa.

Pri Specialni olimpijadi poudarjamo pomen moči duha, spretnosti in poguma ter sodelovanja in iskrenega uživanja v športu. Verjamemo, da ukvarjanje s športom tudi ljudem z motnjami v duševnem razvoju omogoča kakovostnejše in samozavestnejše življenje (Vute 1999).

2.5.5 SPECIALNA OLIMPIJADA IN STARŠI

Marijan Lačen, predsednik SOS, navaja, da Specialna olimpijada, športno gibanje za osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju:

- se je začelo v prepričanju, da osebe z motnjo v duševnem razvoju lahko sodelujejo v športnih dejavnostih;
- Specialna olimpijada verjame, da dosledna vadba omogoča vsestranski osebnostni razvoj;
- Specialna olimpijada verjame, da omogočajo športne dejavnosti najširšo socializacijo.

In zaradi vsega navedenega se poslanstvo Specialne olimpijade kaže v naslednjem:

- v zagotavljanju celoletne športne vadbe (treninga),
- v nepretrganih možnostih za razvoj osebnosti,
- v dajanju izkušenj za povezovanje in druženje v okolju.

Specialna olimpijada pri uresničevanju svojega poslanstva vsem svojim športnikom, specialnim olimpijcem, zagotavlja:

- kakovostno in zdravo življenje,
- tekmovanja, v katerih so pomerijo z enakimi in imajo vsi podobne možnosti za zmago ali poraz,
- najširšo socializacijo oseb z motnjo v duševnem razvoju,
- ozaveščanje okolja o pojavu motnje v duševnem razvoju in razvijanje spodbudnega odnosa do oseb z motnjo v duševnem razvoju.

Marijan Lačen tudi navaja, da je šport za osebe z motnjo v duševnem razvoju:

- SREDSTVO UNIVERZALNE TOTALNE KOMUNIKACIJE. Osebe z motnjo v duševnem razvoju imajo velikokrat težave v komuniciranju. Šport pa je sredstvo, ki jim omogoča, da se izrazijo in komunicirajo.
- SREDSTVO DOBRE MOTIVACIJE. Vsi vemo, da bi se za zdravo življenje morali veliko gibati, a tega ne storimo, tudi osebe z motnjo v duševnem razvoju ne. S športom pa dosežemo, da se njihova dejavnost poveča.
- SREDSTVO POTRJEVANJA LASTNE VREDNOSTI. Vsi ljudje imamo potrebo po potrjevanju in iščemo različne možnosti za to. Možnosti oseb z motnjo v duševnem razvoju so omejene, šport pa je tista oblika, ki jim omogoča potrditev.

Osebe z zmerno, težjo in težko motnjo v duševnem razvoju ne bodo nikoli popolnoma samostojne. Vsi programi in vsi, ki delajo z njimi, so usmerjeni tako, da bi njihovo samostojnost razvili do čim višje stopnje. Kljub temu pa bodo osebe z motnjo v duševnem razvoju vedno potrebovale pomoč, usmerjanje in svetovanje drugih ljudi, posebno staršev. Zato si v Specialni olimpijadi vedno prizadevajo, da bi bili stiki med tekmovalci, starši in vaditelji čim pogostejši tesnejši in boljši. To jim kar dobro uspeva, predvsem po zaslugi tesne povezanosti Specialne olimpiade Slovenije z Zvezo Sožitje; Specialna olimpiada je eno izmed društev Zveze Sožitje, organizacije namenjene osebam z motnjo v duševnem razvoju in njihovim staršem.

Tako so v Specialni olimpiadi Slovenije prevedli in izdali priročnik z naslovom Družinski program. Priročnik daje staršem konkretne napotke kako se vključiti v Specialno olimpijado, kako se organizirati in kako lahko kot starši v njej delajo. Družinski program je zasnovan na postavki, da so družinski člani športnikov v specialni olimpiadi neprecenljivi in imajo pomembno vlogo pri uspešnem športnikovem razvoju. Tako danes tisoči družinskih članov športnikov Specialne olimpijade pomagajo eden drugemu, saj obiskujejo treninge, tekmovanja, sestanke in druge dejavnosti.

3. CILJI

Glede na predmet in problem sem opredelil naslednje cilje:

- Ugotoviti, ali so starši seznanjeni s programom Specialna olimpijada.
- Ugotoviti, kako starši sodelujejo s strokovnimi delavci, ki delajo z njihovimi otroki.
- Ugotoviti, ali so starši aktivni pri vadbi svojih otrok.
- Ugotoviti medsebojno povezanost staršev pri izvajanju in organizaciji programa Specialna olimpijada.
- Ugotoviti, ali so statistične značilnosti med odgovori glede na starost staršev.
- Ugotoviti, ali so statistične značilnosti med odgovori glede na starost otrok.

4. HIPOTEZE

Pri analizi podatkov sem se v glavnem opiral na analizo frekvenc odgovorov (6.1). Pod vsako tabelo sem kratko opisal podatke in utemeljil, zakaj smo dobili takšne rezultate. Če je prišlo do razlik v odgovorih glede na starost staršev ali starost otrok, sem te razlike tudi opisal. Pri tem sem se opiral na statistično značilne razlike, prikazane v poglavju 6.3..

Za podrobnejšo analizo odgovorov sem postavil dve hipotezi:

H01: Ni statistične značilnosti med odgovori glede na starost staršev.
H02: Ni statistične značilnosti med odgovori glede na starost otrok.

Rezultate sem prepoznal kot statistično značilne, če je bila verjetnost slučajnega nastanka tabele manj od 5% (H0 sem zavračal s 5% napako prve vrste).

5. RAZISKOVALNI DEL

5.1 Vzorec merjencev

V vzorec merjencev je bilo vključenih 113 naključno izbranih staršev otrok s posebnimi potrebami, starih od 31 do 79 let, iz različnih zavodov in OŠPP v Sloveniji.

5.2 Vzorec spremenljivk

V raziskavi smo uporabili anketni vprašalnik (priloga 1), ki je zajemal naslednje podatke:

- spol staršev,
- starost staršev,
- izobrazba staršev,
- število otrok v družini,
- starost otroka,
- vrsto motnje v duševnem razvoju otroka in zavod oziroma OŠPP, ki jo obiskuje,
- seznanjenost staršev z programom Specialne olimpijade,
- sodelovanje staršev pri organizaciji Specialne olimpijade,
- sodelovanje staršev s strokovnimi delavci,
- sodelovanje staršev pri vadbi otrok,
- medsebojna povezanost staršev pri izvajanju in organizaciji programa Specialna olimpijada.

5.3 Organizacija zbiranja podatkov

Vsak starš je dobil anketni vprašalnik, ki je bil poslan po pošti in ga je izpolnjenega poslal nazaj. Pri obdelavi podatkov sem upošteval samo pravilno izpolnjene vprašalnike.

5.4 Metode statistične obdelave

Rezultate, ki sem jih dobil z anketnim vprašalnikom, sem najprej vnesel v Excel v obliki tabele. Obdelal sem jih glede na njihovo naravo. Za starost otrok in starost staršev sem izračunal povprečja in vse ostale statistične parametre, ki opisujejo porazdelitve. V nadaljnji obdelavi sem ju s pomočjo rekodiranja spremenil v kategorični spremenljivki, ki sem jih v nadaljevanju uporabil kot kategorični spremenljivki za analizo variance ali tvorbo kontingenčnih tabel. Kako sem spremenljivke rekodiral je razvidno iz ukaza »recode«.

Spremenljivke opisnega tipa sem analiziral s pomočjo analize frekvenc in z kontingenčnimi tabelami. Jakost povezave sem testiral s pomočjo Hi kvadrata. V tabelah sem Hi kvadrat prikazal v obliki koeficienta (CC), da bi lažje primerjal tabele različnih dimenzij.

6. REZULTATI Z RAZPRAVO

6.1 Analiza frekvenc

V tabelah so zapisane frekvence pojavljanja odgovorov in njihovi odstotki. V raziskavi je sodelovalo 113 staršev otrok s posebnimi potrebami. Od tega 40 moških, kar je 35,4% in 73 žensk, kar je 64,6%. Anketni vprašalnik je bil poslan različnim zavodom in OŠPP v Sloveniji.

Spol	Frekvenca	Odstotek
Moški 1	40	35,40
Ženske 2	73	64,60
Total	113	100,00

Preglednica 1: Spol staršev.

Iz preglednice 2 vidimo, da je najmlajši starš star 31 let, najstarejši pa 79 let. Ko sem starše razdelil v posamezne kategorije, je glede na starost vidno, da je največ staršev, ki so bili vključeni v raziskavo, starih med 41 in 50 let. Sledi skupina staršev, starih med 51 in 60 let.

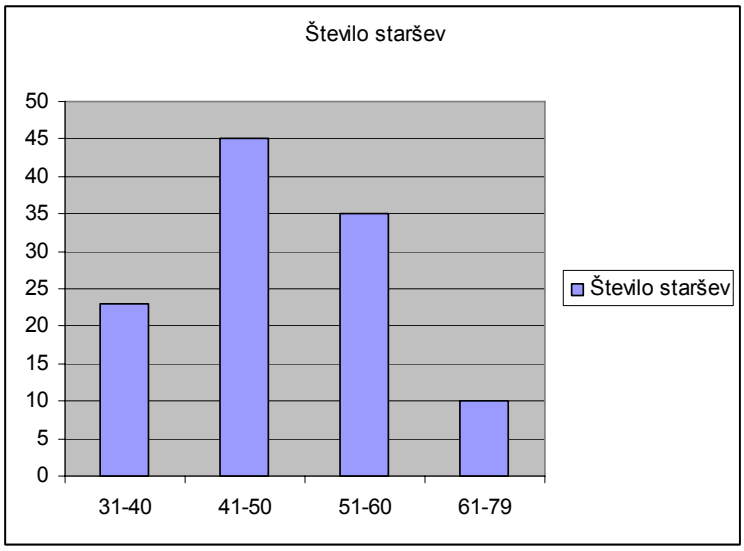

Graf 1: Število staršev glede na leta.

Starost v letih	Frekvenca	Odstotek
31	1	0,88
34	2	1,77
35	2	1,77
36	1	0,88
37	2	1,77
38	1	0,88
39	6	5,31
40	8	7,08
41	4	3,54
42	6	5,31
43	1	0,88
44	4	3,54
45	8	7,08
46	9	7,96
47	3	2,65
48	3	2,65
49	3	2,65
50	4	3,54
51	7	6,19
52	5	4,42
53	5	4,42
54	4	3,54
55	1	0,88
56	6	5,31
57	2	1,77
58	1	0,88
60	4	3,54
61	1	0,88
63	1	0,88
64	1	0,88
65	2	1,77
66	1	0,88
68	2	1,77
78	1	0,88
79	1	0,88
Total	113	100,00

Preglednica 2: Starost staršev.

Pri analizi odgovorov iz preglednice 3 vidimo, da ima največ staršev končano 2- ali 3-letno srednjo šolo, 33,63%, sledijo starši, ki so končali 4-letno srednjo šolo oziroma gimnazijo. Najmanj staršev (3%) ima končano osnovno šolo. Rezultati niso presenetljivi, saj je to splošno povprečje.

Končana šola	Frekvenca	Odstotek
Nedokončana osnovna šola	3	2,65
Osnovna šola	23	20,35
2-ali 3-letna srednja šola	38	33,63
4-letna srednja šola ali gimnazija	35	30,97
Višja šola	6	5,31
Visoka šola	8	7,08
Total	113	100,00

Preglednica 3: Končana šola starša.

Podatki o številu otrok v družini iz preglednice 4 nam prikažejo, da je med družinami z otrokom s posebnimi potrebami največ takih z dvema otrokoma (54,87 %), najmanj pa takih, v katerih so več kot trije otroci (4,42 %). Pri tem se zavedam, da ima družina lahko enega otroka s posebnimi potrebami, drugega pa zdravega. Lahko pa imata oba otroka posebne potrebe. Vzrok temu so lahko različni dejavniki - od dednosti, raznih bolezni do poškodb. Pri otrocih s posebnimi potrebami so okvare večinoma stalne. Prisotne so lahko že ob rojstvu ali pa pridobljene naključno.

Število otrok v družini	Frekvenca	Odstotek
1	20	17,70
2	62	54,87
3	26	23,01
več	5	4,42
Total	113	100,00

Preglednica 4: Število otrok v družini.

Starost otrok v letih	Frekvenca	Odstotek
7	1	0,88
8	2	1,77
9	2	1,77
11	4	3,54
12	2	1,77
13	6	5,31
14	6	5,31
15	4	3,54
16	8	7,08
17	5	4,42
18	5	4,42
19	8	7,08
20	6	5,31
21	8	7,08
22	5	4,42
23	6	5,31
24	3	2,65
25	4	3,54
26	4	3,54
27	3	2,65
28	2	1,77
29	3	2,65
30	1	0,88
32	2	1,77
33	2	1,77
34	1	0,88
36	2	1,77
37	1	0,88
38	2	1,77
39	1	0,88
42	1	0,88
43	1	0,88
44	1	0,88
48	1	0,88
Total	113	100,00

Otroci s posebnimi potrebami zajeti v raziskavo dosegajo velik starostni razpon. Najmlajši otrok, čigar starši sodelujejo v raziskavi, je star 7 let, najstarejši pa 48 let. Visoka starost najstarejšega otroka ne preseneča, saj otroci s posebnimi potrebami v večini primerov niso sposobni skrbeti sami zase in so celo življenje odvisni od pomoči drugih.

Preglednica 5: Starost otroka s posebnimi potrebami.

Otroci so glede na spol dokaj enakomerno razdeljeni - 56,64% moških in 43,36% žensk. Igre Specialne olimpijade so namenjene tako moškim kot ženskam in spol ne vpliva na možnost udeležbe.

Spol otroka	Frekvenca	Odstotek
Moški 1	64	56,64
Ženski 2	49	43,36
Total	113	100,00

Preglednica 6: Spol otroka s posebnimi potrebami.

Pri spremenljivki »vrsta otrokove motnje« lahko iz spodnje preglednice razberemo, da ima 36,28% otrok razne oblike duševnih motenj. 26,55% otrok ima cerebralno paralizo, 25,66% pa jih ima Downov sindrom. Te tri motnje so prevladujoče. Sledijo otroci z avtizmom, epilepsijo, prizadetostjo sluha in spastični otroci. Pri tem velja omeniti, da ima lahko otrok tudi več motenj. Na primer otrok z Dawnovim sindromom ima lahko tudi prizadet sluh.

Vrsta motnje	Frekvenca	Odstotek
Avtizem	7	6,19
Cerebralna paraliza	30	26,55
Downov sindrom	29	25,66
Duševna motnja	41	36,28
Epilepsija	4	3,54
Prizadetost sluha	1	0,88
Spastičnost	1	0,88
Total	113	100,00

Preglednica 7: Vrsta otrokove motnje.

113 staršev, kolikor jih je bilo vključenih v raziskavo, ima svoje otroke vključene v različne zavode in OŠPP v Sloveniji, kar je razvidno iz spodnje preglednice.

Zavod	Frekvenca	Odstotek
CUDVČRNA	1	0,88
CUDVČRNA	14	12,39
CUDVČRNA	1	0,88
CUEV STRUNJ	10	8,85
NIČ	1	0,88
OŠHP KRANJ	11	9,73
OŠ KOZARA	6	5,31
OŠ PSJESENICE	3	2,65
OŠ PTUJ	1	0,88
OVI IDRIJA	8	7,08
OVI VRHNIKA	4	3,54
VDC LJUTOMER	1	0,88
VDC PTUJ	6	5,31
VDC RAVNE	6	5,31
VDC SOŽITJE	20	17,70
VIZ VELENJE	10	8,85
ZJPV VIPAVA	10	8,85
Total	113	100,00

Preglednica 8: OŠPP oziroma zavod, ki ga otrok obiskuje.

Na vprašanje, ali starši poznajo program Specialne olimpijade, sem dobil naslednje odgovore: 90,27% staršev pozna program Specialne olimpijade, 9,73% staršev pa programa ne pozna, kar je lepo razvidno iz preglednice 9. Na podlagi teh rezultatov lahko sklepam, da je program Specialne olimpijade dobro predstavljen med starši otrok s posebnimi potrebami.

Poznavanje programa specialne olimpiade	Frekvenca	Odstotek
Da	102	90,27
Ne	11	9,73
Total	113	100,00

Preglednica 9: Ali starš pozna program specialne olimpiade?

Za promocijo programa Specialne olimpijade med starši otrok s posebnimi potrebami imajo največ zaslug ustanove, ki jih obiskujejo njihovi otroci. To je razvidno iz preglednice 10, saj je bilo kar 70,80% staršev s programom Specialne olimpijade seznanjenih s strani šole, zavoda, društva ali centra, ki ga obiskuje njihov otrok oziroma njihovi otroci. Rezultati jasno kažejo, da je program Specialne olimpijade medijsko slabo pokrit. Le 6,19% staršev je namreč program spoznalo prek medijev. Iz tega lahko sklepam, da bi mediji lahko namenili večjo pozornost temu programu in ga še bolj približali tako staršem otrok s posebnimi potrebami kot tudi ostali javnosti.

Kje so bili starši seznanjeni s programom specialne olimpiade	Frekvenca	Odstotek
Prijatelji	4	3,54
Mediji	7	6,19
Zavod oziroma OŠPP	80	70,80
Drugo	21	18,58
Total	112	99,12
System	1	0,88
	113	100,00

Preglednica 10: Kje so bili starši seznanjeni s programom Specialne olimpijade?

V preglednici 9 je jasno prikazano, da 90,27% staršev pozna program Specialne olimpijade. Iz preglednice 11 pa lahko razberemo, da je odstotek staršev, ki poznajo namen programa nekoliko nižji (83,19%). Ti starši vedo, da namen programa ni le boj za medalje in dokazovanje moči, ampak da gre za bogato in kakovostno vpetost oseb s posebnimi potrebami in njihovih družin v sodobni globalni svet, v katerem športnik ni poraženec, temveč zmagovalec, ki

s svojo voljo, vztrajnostjo in rednimi treningi premaguje še tako okorelo motoriko.

	Frekvenca	Odstotek
Da	94	83,19
Ne	19	16,81
Total	113	100,00

Preglednica 11: Ali starš pozna namen programa Specialne olimpijade?

Družinski člani športnikov v Specialni olimpijadi so neprecenljivi in imajo pomembno vlogo pri uspešnem športnikovem razvoju. Danes po vsem svetu družinski člani športnikov Specialne olimpijade pomagajo eden drugemu in sodelujejo med seboj. Starši in ostali družinski člani lahko veliko naredijo in pomagajo pri organizaciji programa Specialne olimpijade, pri predstavitvi programa, pri zbiranju sredstev ipd. Nekateri starši zelo aktivno sodelujejo pri organizaciji programa. Veliko staršev bi rado sodelovalo pa ne vedo, kako in na koga naj se obrnejo. V Specialni olimpijadi Slovenije si prizadevajo, da bi bili stiki med tekmovalci, njihovimi starši in vaditelji čim pogostejši, tesnejši in boljši. Specialna olimpijada Slovenije je eno izmed društev Zveze Sožitje, organizacije, namenjene osebam z motnjo v duševnem razvoju in njihovim staršem. Da bi bila vključenost staršev v Specialno olimpijado čim bolj uspešna in čim bolj kakovostna, so v Specialni olimpiadi Slovenije prevedli in izdali priročnik za delo staršev v Specialni olimpijadi z naslovom Družinski program. V preglednici 12 lahko vidimo, da 30,09% staršev, vključenih v raziskavo, že aktivno sodeluje v Specialni olimpijadi, 35,40% jih ne sodeluje, vendar si želi sodelovati. 34,51% staršev pa si niti ne želi sodelovati.

	Frekvenca	Odstotek
Sodelujem	34	30,09
Ne sodelujem, vendar si želim sodelovati	40	35,40
Ne želim si sodelovati	39	34,51
Total	113	100,00

Preglednica 12: Ali sodelujejo starši pri organizaciji programa Specialne olimpijade?

Sodelovanje staršev otrok s posebnimi potrebami s strokovnimi delavci, ki vzgajajo ali izobražujejo njihove otroke, je zelo pomembno. Gre za

obojestransko izmenjavanje informacij o otroku. Strokovni delavec mora poznati in upoštevati posebne potrebe otroka, vedeti, katere dele telesa ima otrok prizadete, poznati fazo otrokovega obolenja, saj le-to lahko progresivno napreduje, poznati otrokove navade itd. Le tako je lahko delo, ki ga strokovni delavci opravljajo, varno in uspešno izpeljano. Zelo pomembno je tudi sodelovanje strokovnega delavca z zdravnikom, fizioterapevtom, ostalimi učitelji, socialnim delavcem in psihologom. Starši dobijo od strokovnih delavcev povratne informacije, ki so jim lahko v veliko pomoč pri delu z otrokom doma. Če ni ustreznega sodelovanja, je namreč delo lahko nevarno in neučinkovito.
Iz preglednice 13 vidimo, da 93,81% staršev sodeluje s strokovnimi delavci, ki so v stiku z njihovimi otroci. S tem sodelovanjem starši naredijo veliko dobrega za svojega otroka.

	Frekvenca	Odstotek
Da	106	93,81
Ne	7	6,19
Total	113	100,00

Preglednica 13: Ali starši sodelujejo s strokovnimi delavci, ki so v stiku z njihovimi otroki?

Pri programu Specialne olimpijade lahko starši vadijo z otrokom doma. Pri tem je pomembno, da so starši seznanjeni z obliko vadbe svojega otroka. Strokovni delavec jim lahko vadbo predstavi in da nasvet o vadbi doma. Tako je napredek lahko še večji. Otroci s posebnimi potrebami so velikokrat zelo navezani na starše in jim vadba skupaj s starši pomeni velik užitek. Iz preglednice 14 je razvidno, da je kar 84,07% staršev seznanjenih z obliko vadbe pri programu.

	Frekvenca	Odstotek
Da	95	84,07
Ne	18	15,93
Total	113	100,00

Preglednica 14: Ali so starši seznanjeni s delom strokovnih delavcev in z obliko vadbe pri programu?

Družine z otroci s posebnimi potrebami imajo drugačne težave kot družine, v katerih živijo »normalni« otroci. Lahko se zgodi, da družine otrok s posebnimi potrebami nerade govorijo o svojih težavah, se zaprejo vase in živijo težko

življenje. Lahko pa iščejo pomoč, si želijo sodelovati z ostalimi družinami s podobnimi težavami ali pa izmenjevati neprecenljive izkušnje. Prav zato ima v okviru programa Specialne olimpijade medsebojno sodelovanje staršev velik pomen.

Pomoč staršev je lahko različna. Starši lahko z medsebojnim sodelovanjem pripomorejo pri organizaciji športnih tekmovanj, pri organizaciji spremljajočega športnega in kulturnega programa, pri popularizaciji programa itd. Lahko tudi z nasveti pomagajo eden drugemu.

Starši kot prostovoljci so tako zelo pomembna vez med tekmovalci, organizatorji in gledalci. Sodelujejo lahko pri sooblikovanju novih športnih programov, pripravljanju novih prostovoljcev, sodelujejo v odborih Specialne olimpijade itd. Izkušnje pri nas in po svetu kažejo, da je aktivno sodelovanje staršev zelo koristno za gibanje Specialne olimpijade.

Glede na mojo raziskavo, kar je razvidno iz preglednice 15, 35,40% staršev sodeluje z družinami drugih otrok, vključenih v program iger Specialne olimpijade, kar 64,60% staršev pa z družinami drugih otrok ne sodeluje. Starše bi bilo zato potrebno vzpodbuditi k medsebojnemu sodelovanju. Pomemben korak k njihovemu povezovanju predstavlja izdaja Družinskega priročnika.

	Frekvenca	Odstotek
Da	40	35,40
ne	73	64,60
Total	113	100,00

Preglednica 15: Ali starši sodelujejo z družinami drugih otrok vključenih v program Specialne olimpijade?

Igre Specialne olimpijade so lahko velik dogodek tako za same otroke s posebnimi potrebami kot tudi za njihove starše. Slednji s spremljanjem in prevažanjem svojega otroka na igre veliko pripomorejo tudi pri sami organizaciji iger. Glede na rezultate moje raziskave svoje otroke na igre Specialne olimpijade spremlja le 39,82% staršev, 60,18% pa ne. Velik delež staršev torej

svojih otrok ne spremlja na igre in posledično tudi ni aktivnih na samih igrah Specialne olimpijade.

	Frekvenca	Odstotek
Da	45	39,82
Ne	68	60,18
Total	113	100,00

Preglednica 16: Ali starši spremljajo otroka na igre specialne olimpiade?

Športna dejavnost pomembno vpliva na splošno raven sporazumevanja, na motivacijo in samopotrjevanje. Velik pomen ima tudi pri krepitvi in razvijanju telesnih, duševnih in socialnih sposobnosti. Otroci s posebnimi potrebami doživljajo ob stvareh, ki jih veselijo oziroma v dejavnostih, kjer so uspešni in zadovoljni s svojimi dosežki, še posebej veliko srečo in zadovoljstvo. K vsemu temu veliko pripomorejo vsi, ki so v stiku z otrokom. Pri pripravi otroka na igre Specialne olimpijade imajo starši velik pomen. Že sama prisotnost staršev pri vadbi olajša delo strokovnjaku, ki sodeluje pri pripravi otroka na igre. Iz preglednice 17 je razvidno, da 38,94% staršev aktivno sodeluje pri pripravi svojega otroka na igre in 61,06% ne. Temu je razlog pomanjkanje izkušenj in znanja staršev. Žal pa starši največkrat niti nimajo možnosti, da bi do takega znanja prišli. Medsebojno sodelovanje strokovnega delavca, ki pripravlja otroke na igre in staršev, pa ima veliko obojestransko korist. Starši si pridobivajo ustrezno znanje in izkušnje, strokovni delavec pa pridobiva pomembne podatke o otroku samem.

	Frekvenca	Odstotek
Da	44	38,94
Ne	69	61,06
Total	113	100,00

Preglednica 17: Ali starši aktivno sodelujejo pri pripravi otroka na igro?

Starši lahko vadijo z otrokom tudi samostojno. Če imajo ustrezno znanje in izkušnje, lahko vadijo z otrokom tudi doma. To ima lahko pozitiven učinek na samega otroka. In še tako majhen napredek predstavlja staršem in otroku samemu veliko zadovoljstvo.

V mojo raziskavo je bilo vključenih kar nekaj staršev (38,05%), ki so doma aktivni pri vadbi s svojim otrokom, precej velik delež (61,95 %) pa tega ne počne.

	Frekvenca	Odstotek
Da	43	38,05
Ne	70	61,95
Total	113	100,00

Preglednica 18: Ali starši vadijo z otrokom doma?

Koliko časa na teden namenijo starši otrokovi vadbi, je razvidno iz preglednice 19. Na to lahko vpliva količina prostega časa, ki ga imajo starši, njihovo znanje in izkušnje, kategorija posebnih potreb otroka itd. Vidimo, da glede na odgovore staršev 8,85% staršev vsak dan v tednu vadi s svojim otrokom, 18,58% staršev vadi večkrat na teden in 26,55% staršev nameni vsaj en dan tedensko vadbi svojega otroka. Redna in učinkovita vadba ima za otroka velik pomen na motoričnem, socialnem in zdravstvenem področju. Zato ima še kako velik pomen strokovno organizirana in vodena športna dejavnost za otroke s posebnimi potrebami. Poleg tega pa bi bilo potrebno starše vključevati v vadbo svojega otroka in jih ustrezno usposobiti za samostojno izvajanje vadbe z otrokom. Seveda mislimo na ustrezne vaje, ki bi jih lahko starši sami izvajali glede na otrokove posebne potrebe.

	Frekvenca	Odstotek
Vsak dan	10	8,85
Večkrat na teden	21	18,58
Enkrat na teden	30	26,55
Se ne ukvarjam	52	46,02
Total	113	100,00

Preglednica 19: Koliko časa namenijo starši otrokovi vadbi na teden?

Iz preglednice 20 vidimo, da 86,73% staršev pozna rezultate svojega otroka. Nekaj staršev (13,27%) pa ni seznanjenih z rezultati svojega otroka. Iz tega bi lahko grobo sklepali, da nekateri starši ne kažejo velikega interesa za napredek svojega otroka in ga rajši prepustijo v skrb strokovnim delavcem, medtem ko veliki večini staršev pomeni vsaka informacija o svojem otroku veliko.

	Frekvenca	Odstotek
Da	98	86,73
Ne	15	13,27
Total	113	100,00

Preglednica 20: Ali so starši seznanjeni z rezultati svojega otroka?

Pomemben podatek je razviden iz preglednice 21. Na vprašanje ali so starši opazili spremembe na motoričnem, socialnem ali zdravstvenem področju svojega otroka po vključitvi v program iger Specialne olimpijade, je 60,18% staršev odgovorilo pritrdilno, 39,82% staršev pa ne. Pri otrocih s posebnimi potrebami je vsak še tako majhen napredek izjemno pomemben. Otroci imajo zelo različne posebne potrebe. Nekateri lahko zato bolj napredujejo, drugi manj. Lahko pa napredka tudi ni.

Da do napredka pride, je potrebna strokovnost pri delu, potrpežljivost in sodelovanje z različnimi strokovnjaki, pa tudi s starši. Je pa pri vsakem opaznem napredku zadovoljstvo izjemno veliko. To pa pomeni tudi motivacijo in zagon za nadaljnje delo. Za starše je izjemno pomembno, da opazijo napredek, da spremljajo stanje svojega otroka in da so seznanjeni z rezultati svojega otroka.

	Frekvenca	Odstotek
Da	68	60,18
Ne	45	39,82
Total	113	100,00

Preglednica 21: Ali so starši opazili spremembe na svojem otroku po vključitvi v program iger Specialne olimpijade; motorično, socialno, zdravstveno področje?

Kot vidimo iz preglednice 22, je 61,06% staršev najpomembnejši socialni vidik programa. Lahko rečemo, da Specialna olimpijada za otroke s posebnimi potrebami pomeni aktivno preživljanje prostega časa, preprečuje stres in frustracije ter premaguje socialno izolacijo. Otroci se naučijo delovati v okviru skupine, v kateri so aktivni. Tako so otroci pripravljeni na boljše sodelovanje z drugimi, so bolj samoiniciativni, samostojni. Pomembno vlogo imajo tudi same igre Specialne olimpijade, saj na njih pride do stikov med otroci, starši in strokovnjaki, ki delajo s temi otroki. Poleg socialnega vidika je staršem zelo pomemben tudi zdravstveni vidik. Tako meni 27,43% staršev. Program vadbe z

dobro izbranimi in prilagojenimi športnimi dejavnostmi prinaša boljšo telesno pripravljenost, izboljšanje usklajenosti gibov in zmanjšanje nezaželenih psihičnih reakcij. Seveda mora biti vadba skrbno načrtovana in vodena ter prilagojena posamezniku. Vodje vadbe morajo poznati tako športno stroko kot tudi posebnosti ljudi s posebnimi potrebami. Le 5,31% staršev se je opredelilo za rezultat kot najpomembnejši vidik, 6,19% staršev pa vidi pri programu nekatere druge vidike kot bolj pomembne.

	Frekvenca	Odstotek
Zdravstveni vidik	31	27,43
Socialni vidik	69	61,06
Rezultat	6	5,31
Drugo	7	6,19
Total	113	100,00

Preglednica 22: Kateri vidik je staršem pri programu najpomembnejši?

Program iger Specialne olimpijade je dobro predstavljen med starši otrok s posebnimi potrebami, ki so vključeni v igre Specialne olimpijade. Starši so največ informacij dobili v šolah, zavodih in centrih, ki jih obiskujejo njihovi otroci. Po mnenju staršev, ki so bili vključeni v našo raziskavo, pa je program iger Specialne olimpijade slabo predstavljen v javnosti. Iz preglednice 23 je razvidno, da tako meni kar 36,28% staršev. Le 1,77% staršev meni, da je program v javnosti odlično predstavljen. Rezultate lahko potrdimo z dejstvom, da se v naših medijih o programu Specialne olimpijade zelo malo govori in piše.

	Frekvenca	Odstotek
Slabo	41	36,28
Zadovoljivo	32	28,32
Dobro	27	23,89
Zelo dobro	11	9,73
Odlično	2	1,77
Total	113	100,00

Preglednica 23: Kako je program iger Specialne olimpijade po mnenju staršev predstavljen v javnosti?

Starši otrok, ki so vključeni v program iger Specialne olimpijade, lahko veliko pripomorejo pri promociji programa Specialne olimpijade, predvsem s svojim aktivnim sodelovanjem in z izkušnjami, ki so si jih pridobili pri vključevanju novih družinskih članov in novih športnikov. Pomemben podatek je (glej preglednico

24), da 46,02% staršev sicer ne sodeluje pri promociji programa Specialne olimpijade, a si tega želi. Zato bi bilo potrebno te starše vpeljati in aktivno vključiti v delo ter jih pri aktivnostih vzpodbujati. Starše, ki že sodelujejo pri promociji, teh je 19,47%, in že imajo določene izkušnje pa bi bilo dobro dodeliti kot mentorje tistim, ki si želijo sodelovati in iščejo informacije ter podporo. Še vedno je velik odstotek staršev (34,51%), ki pa si sodelovanja ne želijo.

	Frekvenca	Odstotek
Že sodelujem	22	19,47
Ne sodelujem, vendar si želim sodelovati	52	46,02
Ne želim si sodelovati	39	34,51
Total	113	100,00

Preglednica 24: Ali bi starši sodelovali pri promociji programa Specialne olimpijade?

6.2 Frekvenčne porazdelitve-vsi

V preglednici 25 sem za starost otrok in starost staršev izračunal povprečja in vse ostale statistične parametre, ki opisujejo porazdelitve. Vidimo, da so starši v povrečju stari 48 let, medtem ko imajo otroci povprečno 21 let. Porazdelitve niso asimetrične in tudi koničavost oziroma sploščenost ne odstopa od normalne porazdelitve.

Descriptive Statistics										
	N	Min	Max	Mean	se	Std	Skew	se	Kurt	se
STARST01 starost starša	113	31	79	48,58	0,84	8,96	0,82	0,23	1,03	0,45
STAROTR05 starost otrok s posebnimi potrebami	113	7	48	21,39	0,78	8,31	0,92	0,23	0,77	0,45

Preglednica 25: Frekvenčne porazdelitve.

6.3 Značilnost povezav po starosti starša in starosti otroka

Za starost otrok in starost staršev sem izračunal povprečja in vse ostale statistične parametre, ki opisujejo porazdelitve. V nadaljnji obdelavi sem ju s pomočjo rekodiranja spremenil v kategorični spremenljivki, kateri sem v nadaljevanju uporabil kot kategorični spremenljivki za analizo variance ali tvorbo

kontingenčnih tabel. Kako sem spremenljivke rekodiral, je razvidno iz ukaza »recode«.

Spremenljivke opisnega tipa sem analiziral s pomočjo analize frekvenc in s pomočjo kontingenčnih tabel. Jakost povezave sem testiral s pomočjo Hi kvadrata. V preglednicah sem Hi kvadrat prikazal v obliki koeficienta (CC), da bi lažje primerjal preglednice različnih dimenzij.

Če je prišlo do razlik v odgovorih glede na starost staršev ali starost otrok, sem te razlike tudi opisal. Pri tem sem se opiral na statistično značilne razlike, prikazane v poglavju 6.3.1..

Za podrobnejšo analizo odgovorov sem postavil dve hipotezi:

H01: Ni statistične značilnosti med odgovori glede na starost staršev.
H02: Ni statistične značilnosti med odgovori glede na starost otrok.

Rezultate sem definiral kot statistično značilne, če je bila verjetnost slučajnega nastanka v preglednici manjša od 5 % (H0 smo zavračali s 5 %–no napako prve vrste).

H01: Ni statistične značilnosti med odgovori glede na starost staršev

Če je bila verjetnost slučajnega nastanka v preglednici manjša od 0.05 (5%), sem prepoznal rezultate za statistično značilne. Iz preglednice 26 lahko razberemo, da je bila pri večini preglednic verjetnost slučajnega nastanka večja od 0.05 (5%). Pri nekaterih preglednicah pa je bila verjetnost slučajnega nastanka manjša od 0.05 (5%). Pomembnejše izmed teh preglednic sem v nadaljevanju opisal.

Hipotezo H01 lahko delno potrdim, saj so nekateri odgovori glede na starost staršev statistično značilni.

SPOLST01	CC	0,327	0,004		STARST02	CC	0,866	0,000
STARST02	CC	0,866	0,000		rstarotrok	CC	0,618	0,000
SOLST03	CC	0,294	0,784		STAROTR05	CC	0,782	0,000
STOTR04	CC	0,309	0,228		SOLOTR08	CC	0,646	0,003
STAROTR05	CC	0,782	0,000		SPOLST01	CC	0,327	0,004
SPOLOTR06	CC	0,143	0,511		SODVSO12	CC	0,377	0,005
MOTNJA07	CC	0,441	0,084		CASV19	CC	0,400	0,012
SOLOTR08	CC	0,646	0,003		SODDR15	CC	0,271	0,032
POZSO09	CC	0,205	0,182		SODPPROSO24	CC	0,332	0,033
SEZSO10	CC	0,282	0,392		SOJAV23	CC	0,401	0,046
POZNAMSO11	CC	0,236	0,087		MOTNJA07	CC	0,441	0,084
SODVSO12	CC	0,377	0,005		POZNAMSO11	CC	0,236	0,087
SODSSD13	CC	0,134	0,568		SEZREZ20	CC	0,299	0,093
SEZOV14	CC	0,232	0,097		SEZOV14	CC	0,232	0,097
SODDR15	CC	0,271	0,032		SPROSO16	CC	0,217	0,139
SPROSO16	CC	0,217	0,139		VADZO18	CC	0,212	0,157
PRIPOTR17	CC	0,116	0,677		POZSO09	CC	0,205	0,182
VADZO18	CC	0,212	0,157		STOTR04	CC	0,309	0,228
CASV19	CC	0,400	0,012		SEZSO10	CC	0,282	0,392
SEZREZ20	CC	0,299	0,093		SPOLOTR06	CC	0,143	0,511
SPRNAO21	CC	0,078	0,877		SODSSD13	CC	0,134	0,568
NAJVID22	CC	0,180	0,930		PRIPOTR17	CC	0,116	0,677
SOJAV23	CC	0,401	0,046		SOLST03	CC	0,294	0,784
SODPPROSO24	CC	0,332	0,033		SPRNAO21	CC	0,078	0,877
rstarotrok	CC	0,618	0,000		NAJVID22	CC	0,180	0,930

Preglednica 26: Značilnost povezav glede na starost staršev.

Iz preglednice 26 je razvidno, da je prišlo do razlik v odgovorih glede na starost staršev. V nadaljevanju razprave sem preglednice, kjer je prišlo do pomembnih statističnih razlik, podrobneje opisal.

Iz preglednice 27 je razviden način rekodiranja starosti staršev. Starše sem razdelil v 4 starostne skupine.

	Freq	%
1,00 (31-40 let)	23	20,35
2,00 (41-50 let)	45	39,82
3,00 (51-60 let)	35	30,97
4,00 (61-68 let)	8	7,08
Total	111	98,23
System	2	1,77
	113	100,00

Preglednica 27: Rekodirana starost staršev (rstarsta).

V moji raziskavi je sodelovalo veliko več mladih žensk kot moških, kar je razvidno iz preglednice 28. V raziskavi je sodelovalo 21 žensk starih med 31 in 40 let in le dva moška.

	1,00	2,00	3,00	4,00	
Moški	2	15	19	4	40
Ženske	21	30	16	4	71
	23	45	35	8	111

Preglednica 28: Spol staršev glede na starost staršev (SPOLST 01).

Intenzivnost sodelovanja staršev pri organizaciji programa Specialne olimpijade se razlikuje glede na njihovo starost.. Iz preglednice 29 lahko razberemo, da so najbolj aktivni starši stari med 51 in 60 let. Najmanj pa so aktivni starši, ki so stari med 31 in 40.

	1,00	2,00	3,00	4,00	
Sodelujem	2	11	16	3	32
Ne sodelujem, vendar si želim sodelovati	13	21	5	1	40
Ne želim si sodelovati	8	13	14	4	39
Skupaj	23	45	35	8	111

Preglednica 29: Sodelovanje staršev pri organizaciji Specialne olimpijade glede na njihovo starost (SODVSO 12).

Iz podatkov iz preglednice 30 vidimo, da starši v starosti med 31 in 40 let najmanj sodelujejo z družinami drugih otrok, ki so vključeni v program Specialne olimpijade. Le štirje starši od skupaj 23 so pripravljeni sodelovati. Najbolj sodelujejo starši stari med 51 in 60 let, kar 18 staršev od skupaj 35 sodeluje tudi z drugimi družinami. Domnevamo lahko, da imajo starši v starosti med 51 in 60 let več izkušenj in so pripravljeni te izkušnje prenašati tudi drugim staršem.

	1,00	2,00	3,00	4,00	
Da	4	13	18	4	39
Ne	19	32	17	4	72
Skupaj	23	45	35	8	111

Preglednica 30: Kako starši glede na svojo starost sodelujejo z družinami drugih otrok vključenih v program Specialne olimpijade (SODDR 15).

Iz preglednice 31 vidimo, da pet staršev starih med 31 in 40 let vadi s svojim otrokom vsak dan, šest pa večkrat na teden. Tudi starši v starosti med 41 in 50 let so aktivni pri vadbi doma s svojim otrokom. Dva vadita vsak dan, kar 13 pa jih vadi večkrat na teden. Medtem ko starši med 51. in 60. letom starosti ter 61. in 68. letom niso tako aktivni pri vadbi z otrokom doma. Iz tega lahko sklepamo, da imajo mlajši starši več znanja in tudi moči za vadbo z otrokom doma. Na tem področju bi bilo potrebno še veliko narediti in še dodatno usposobiti starše za vadbo z otrokom.

	1,00	2,00	3,00	4,00	
Vsak dan	5	2	2	1	10
Večkrat na teden	6	13	2	0	21
Enkrat na teden	1	11	14	2	28
Se ne ukvarjam	11	19	17	5	52
Skupaj	23	45	35	8	111

Preglednica 31: Koliko časa starši glede na svojo starost namenijo otrokovi vadi na teden (CASV 19).

Iz preglednice 32 lahko razberemo, da večina staršev meni, da je program Specialne olimpijade slabo predstavljen v javnosti. Pri tem odstopajo starši med 41. in 50. letom, saj kar 22 staršev iz te starostne skupine meni, da je program slabo predstavljen.

	1,00	2,00	3,00	4,00	
Slabo	6	22	10	3	41
Zadovoljivo	11	13	6	2	32
Dobro	5	8	12	1	26
Zelo dobro	1	2	6	1	10
Odlična	0	0	1	1	2
Skupaj	23	45	35	8	111

Preglednica 32: Kako starši glede na svojo starost ocenjujejo predstavitev programa specialne olimpiade v javnosti (SOJAV 23).

Sodelovanje staršev pri promociji programa Specialne olimpijade je zelo različno. Najbolj so aktivni starši stari med 51. in 60. letom starosti. Iz preglednice 33 vidimo, da 13 staršev iz te starostne skupine že sodeluje pri promociji programa. Starši med 41. in 50. letom starosti sodelujejo manj, vendar jih je kar 25, ki ne sodelujejo, a bi si to želeli. Najmanj aktivni pri promociji programa Specialne olimpijade so starši med leti 30. in 40. letom starosti. Le en

starš med njimi sodeluje pri promociji programa. Iz preglednice 33 tudi vidimo, da je največ takih staršev, ki niso še aktivni a si želijo sodelovanja. Te starše bi bilo potrebno vključiti v program, jim nuditi nasvete in jih vpeljati postopoma v posamezne funkcije. Dodeliti bi jim bilo potrebno starše, ki že imajo izkušnje pri promociji programa in bi te izkušnje prenesli na njih. Medsebojno sodelovanje staršev ima lahko velik pomen pri promociji programa Specialne olimpijade.

	1,00	2,00	3,00	4,00	
Že sodelujem	1	5	13	2	21
Ne sodelujem, vendar si želim sodelovati	13	25	11	3	52
Ne želim si sodelovati	9	15	11	3	38
Skupaj	23	45	35	8	111

Prelednica 33: Kako starši glede na svojo starost sodelujejo pri promociji programa specialne olimpiade (SODPPROSO 24).

H02: Ni statistične značilnosti med odgovori glede na starost otroka

Iz preglednice 34 vidimo, da je bila verjetnost nastanka v večini preglednic večja od 0.05 (5%) in so zato statistično neznačilne. Podrobneje sem opisal le preglednico o starosti otroka glede na spol starša.

Hipotezo H02 lahko potrdim, saj je večina odgovorov glede na starost otroka statistično neznačilnih.

SPOLST01	CC	0,073	0,897		STAROTR05	CC	0,866	0,000
STARST01	CC	0,771	0,000		rstarsta	CC	0,618	0,000
SOLST03	CC	0,311	0,669		STARST01	CC	0,771	0,000
STOTR04	CC	0,265	0,480		SOLOTR08	CC	0,669	0,000
STAROTR05	CC	0,866	0,000		POZSO09	CC	0,252	0,054
SPOLOTR06	CC	0,218	0,131		MOTNJA07	CC	0,442	0,071
MOTNJA07	CC	0,442	0,071		CASV19	CC	0,347	0,079
SOLOTR08	CC	0,669	0,000		SEZREZ20	CC	0,292	0,105
POZSO09	CC	0,252	0,054		SPOLOTR06	CC	0,218	0,131
SEZSO10	CC	0,298	0,279		SOJAV23	CC	0,364	0,139
POZNAMSO11	CC	0,086	0,837		SODVSO12	CC	0,269	0,183
SODVSO12	CC	0,269	0,183		SEZOV14	CC	0,188	0,245
SODSSD13	CC	0,170	0,338		SEZSO10	CC	0,298	0,279
SEZOV14	CC	0,188	0,245		SODSSD13	CC	0,170	0,338
SODDR15	CC	0,154	0,432		SODPPROSO24	CC	0,237	0,344
SPROSO16	CC	0,127	0,602		SODDR15	CC	0,154	0,432
PRIPOTR17	CC	0,146	0,482		STOTR04	CC	0,265	0,480
VADZO18	CC	0,095	0,793		PRIPOTR17	CC	0,146	0,482

CASV19	CC	0,347	0,079		SPROSO16	CC	0,127	0,602
SEZREZ20	CC	0,292	0,105		SOLST03	CC	0,311	0,669
SPRNAO21	CC	0,067	0,917		NAJVID22	CC	0,231	0,701
NAJVID22	CC	0,231	0,701		VADZO18	CC	0,095	0,793
SOJAV23	CC	0,364	0,139		POZNAMSO11	CC	0,086	0,837
SODPPROSO24	CC	0,237	0,344		SPOLST01	CC	0,073	0,897
rstarsta	CC	0,618	0,000		SPRNAO21	CC	0,067	0,917

Preglednica 34: Značilnost povezav glede na starost otrok.

Preglednica 35 prikazuje razdelitev otrok v starostne skupine.

	Freq	%
1 (7-15 let)	27	23,89
2 (16-20 let)	32	28,32
3 (21-30 let)	39	34,51
4 (31-48 let)	15	13,27
Total	113	100,00

Preglednica 35: Rekodirana starost otrok.

Iz preglednice 36 lahko razberemo, da ima 19 žensk, ki so bile vključene v raziskavo, stare otroke med 7 in 15 let. Enako stare otroke ima le 8 moških. Največ, tako moških kot žensk, ima stare otroke med leti 21 in 30. Najmanj moških in žensk pa ima stare otroke med 31 in 48, kar je tudi razumljivo, saj je delež takšnih otrok, zajetih v moji raziskavi, najmanjši.

	1,00	2,00	3,00	4,00	
1 moški	8	12	14	6	40
2 ženske	19	20	25	9	73
skupaj	27	32	39	15	113

Preglednica 36: Starost otroka glede na spol staršev (SPOLST01).

7. SKLEP

Namen diplomske naloge je bil predstaviti vključevanje staršev otrok s posebnimi potrebami v program iger Specialne olimpijade.

V raziskavi je sodelovalo 113 staršev, katerih otroci obiskujejo različne zavode, centre in šole s prilagojenim programom v Sloveniji.

Analiza rezultatov nam da vpogled v dejansko stanje poznavanja programa iger Specialne olimpijade s strani staršev otrok s posebnimi potrebami v načine njihovega sodelovanja s strokovnimi delavci, o načinih vadbe staršev z otroki, o medsebojni povezanosti staršev ter njihovemu sodelovanju pri promociji programa Specialne olimpijade.

V raziskavi sem ugotovil, da 90,27% staršev pozna program iger Specialne olimpijade. Iz tega lahko sklepam, da je program iger Specialne olimpijade dobro predstavljen med starši otrok s posebnimi potrebami. Največ zaslug za to imajo ustanove, ki jih njihovi otroci obiskujejo, saj se je kar 70,80% staršev seznanilo s programom Specialne olimpijade v šolah, zavodih, društvih in centrih, ki jih obiskujejo njihovi otroci. Velika večina staršev tudi pozna namen programa Specialne olimpijade. 83,19% staršev ve, da namen programa ni le boj za medalje in dokazovanje moči, ampak da gre za bogato in kakovostno vpetost oseb s posebnimi potrebami in njihovih družin v sodobni globalni svet, v katerem športnik ni poraženec, temveč zmagovalec, ki s svojo voljo, vztrajnostjo in rednimi treningi premaguje še tako okorelo motoriko.

Sodelovanje staršev v programu Specialne olimpijade bi lahko bilo večje. Iz raziskave vidimo, da 30,09% staršev že sodeluje v programu, kar 35,40% staršev pa v njem ne sodeluje, a si želi sodelovati. Staršem bi bilo zato potrebno podrobnejše predstaviti možnost sodelovanja, saj so starši pomemben člen Specialne olimpijade, njihovo sodelovanje pri programu pa lahko prinese veliko pozitivnega.

Zelo pomemben podatek je, da 93,81% staršev sodeluje s strokovnimi delavci, ki delajo z njihovimi otroci. To medsebojno sodelovanje je za otroke izrednega pomena. S sodelovanjem namreč prihaja do pomembnih izmenjav informacij med starši in strokovnjaki ter do končnega pozitivnega vpliva na otroke. 84,07% staršev je seznanjenih tudi z obliko vadbe in delom strokovnih delavcev. Poleg sodelovanja s strokovnjaki ima izreden pomen tudi medsebojno sodelovanje staršev. Starši lahko z medsebojnim sodelovanjem pripomorejo pri boljši organizaciji športnih tekmovanj, spremljajočega športnega in kulturnega program, pri popularizaciji programa itd. Starši lahko predvsem z nasveti pomagajo eden drugemu. Iz moje raziskave je razvidno, da le 35,40% staršev sodeluje z družinami drugih otrok s posebnimi potrebami. Iz tega lahko sklepam, da bi bilo potrebno starše bolj povezati medseboj.

Iz podatkov, ki se nanašajo na same igre Specialne olimpijade vidimo, da 39,28% staršev spremlja otroke na igre, 38,94% staršev aktivno sodeluje pri pripravi otroka na igre, 38,05% staršev pa vadi z otrokom tudi doma. Nekateri starši vadijo z otrokom doma celo vsak dan. Seveda morajo starši imeti potrebno znanje, interes in čas za vadbo s svojim otrokom. Velika večina staršev je tudi seznanjena z rezultati svojega otroka. To je pomemben podatek, saj tako starš lahko spremlja napredek svojega otroka. In vemo, da pri otrocih s posebnimi potrebami še tako majhen napredek pomeni ogromno in prinese veliko veselja tako za otroka kot tudi za starše. Iz moje raziskave vidimo, da je 60,18% staršev opazilo spremembe pri svojem otroku po vključitvi v program iger Specialne olimpijade.

Pri programu iger Specialne olimpijade je staršem najpomembnejši socialni vidik. Kar 61,06% staršev se je odločilo za ta odgovor. Iz tega lahko sklepam, da se starši zavedajo, da Specialna olimpijada za njihove otroke pomeni aktivno preživljanje prostega časa, preprečuje stres in frustracije ter premaguje socialno izolacijo. Otroci se naučijo delovati v okviru skupine med seboj enakih. Poleg tega je staršem pomemben tudi zdravstveni vidik, saj ima lahko primerna in skrbno načrtovana vadba pozitiven učinek na njihovega otroka.

Program iger Specialne olimpijade starši otrok s posebnimi potrebami dobro poznajo. Po njihovem mnenju pa je program slabo predstavljen javnosti. Dejstvo je, da program poznajo tisti, ki se z njim srečujejo. Pri predstavitvi programa javnosti pa bi bilo potrebno še veliko narediti. Program iger specialne olimpiade bi bilo potrebno medijsko bolj podpirati. Javnost je potrebno seznaniti s programom. Na same igre je potrebno privabiti različne ljudi. Ljudje bi morali videti, da si nismo vsi enaki, da nismo vsi zdravi in da tudi ljudje s posebnimi potrebami imajo svoje igre, na katerih lahko tekmujejo, se veselijo in družijo s seboj enakimi. Pri promociji programa Specialne olimpijade imajo pomembno vlogo tudi starši otrok s posebnimi potrebami. V naši raziskavi 19,47% staršev že sodeluje pri promociji programa, kar 46,02% staršev pa ne sodeluje, vendar si želi sodelovati. Starši, ki že imajo izkušnje na tem področju, lahko pomagajo tistim, ki si sodelovanja želijo in tako pripomorejo pri vključitvi novih družinskih članov in novih športnikov.

V raziskavi sem ugotovil, da obstajajo določene statistične značilnosti med odgovori glede na starost staršev, medtem ko med odgovori glede na starost otrok, ni bistvenih statističnih značilnosti.

Dobljeni rezultati v raziskavi kažejo na to, da so starši, ki imajo otroke s posebnimi potrebami, dobro seznanjeni s programom in namenom Specialne olimpijade. Menim, da bi bilo potrebno še veliko narediti pri samem vključevanju staršev v sam program. Potrebno bi jih bilo informirati o programu in jih vključiti v samo organizacijo programa. Starše bi bilo potrebno bolj povezati med seboj ter jim omogočiti sodelovanje pri sami promociji programa. Sami so velikokrat pripravljeni sodelovati, pa ne vedo, kako. Starši kot prostovoljci so zelo pomembna vez med tekmovalci, organizatorji in gledalci. Sodelujejo lahko pri sooblikovanju novih športnih programov, pripravljanju novih prostovoljcev, sodelujejo v odborih Specialne olimpijade itd. Izkušnje pri nas in v svetu kažejo, da je aktivno sodelovanje staršev zelo pomembno za gibanje Specialne olimpijade.

8. LITERATURA

Bečaj, J. (1998). Potrebe in možnosti obravnave otrok v šoli. Vzgoja in izobraževanje, 19(6), 36-46.

Bratož, M. (2004). Integracija učencev s posebnimi vzgojno-izobraževalnimi potrebami. V.Š. Krapše (ur.). Otroci s posebnimi potrebami (str. 9-49). Nova Gorica: Melior d.o.o. Založba Educa.

Council of Europe (1995). European Charter for Sport for All: Disabled Persons. Council of Europe, Publishing and Documentation Service, Strasbourg.

Čačinovič-Vogrinčič, G. (1998). Psihologija družine. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.

Družinski program, Specialna olimpiada Slovenije.

Galeša, M. (1995). Specialna metodika individualizacije. Radovljica: Didakta, 1995.

Leban, N. (1997). Pomoč družinam, ki imajo otroke s posebnimi potrebami-delo s starši. Diplomsko delo. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani,Pedagoška fakulteta.

Marenk, M. (2007). Družina otroka s posebnimi potrebami. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Nikolić, S. (1991). Psihijatrija dječje i adolscentne dobi. Zagreb: Školska knjiga.

Novljan, E. (1994). Naš Zbornik 2. Društvo za pomoč duševno prizadetim. Ljubljana.

Novljan, E. (1997). Specialna pedagogika oseb z lažjo motnjo v duševnem razvoju. Diplomsku delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Opara, B. (2005). Otroci s posebnimi potrebami v vrtcih in šolah:vloga in naloga vrtcev in šol pri vzgoji in izobraževanju otrok s posebnimi potrebami: uresničevanje vzgojno-izobraževalnih programov s prilagojenim izvajanjem in z dodatno pomočjo: priročnik. Ljubljana: Centerkontura d.o.o.

Pašić, V. (2005). Družina in otrok z avtizmom. Diplomsko delo, Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Pečavar, N. (2004). Vedenjska in kognitivna terapija pri delu z duševno prizadetimi. N. Anič (ur.). prispevki iz vedenjsko kognitivne terapije, Zbornik:1, Ljubljana: Društvo za vedenjsko in kognitivno terapijo Slovenije in Svetovalni center za otroke, mladostnike in starše, str. 197-210.

Peljhan, M. (2004). Gibalna oviranost in šport. Pridobljeno 3. 4. 2008 iz http://www.sportmladih.net

Skalar, V. (1995). Integracija da ali ne: problemi socialne integracije otrok s posebnimi potrebami v osnovni šoli. Pet, 7(31), 24-29.

Specialna olimpiada . Pridobljeno 3. 4. 2008 iz http://www.zveza-sozitje.si/specialna-olimpijada.html

Tavčar, B. (2004). Življenski stil staršev otrok s posebnimi potrebami. Diplomsko delo. Ljubljana: Univerza v Ljubljani, Pedagoška fakulteta.

Turičnik, S. (2005). Atletika. Priročnik za trenerje atletike specialne olimpiade. Ljubljana: Društvo specialne olimpiade slovenije.

Tušak, M. (2003). Vloga družine in staršev v športu. Zalog: Klub MT Zalog 2003.

Vute, R. (1989). Šport in telesno prizadeti. Ljubljana: Samozaložba.

Vute, R. (1999). Izziv drugačnosti v športu. Ljubljana: Debora.

Zakon o osnovni šoli (2005). Uradni list RS, št. 23/2005. Pridobljeno 3.3.2008 s svetovnega spleta: http://www.zakonodaja.gov.si

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami-uradno prečiščeno besedilo (ZUOPP-UPB1), (2007). Uradni list RS, št. 3/2007. Pridobljeno 3.3.2008 s svetovnega spleta: http://www.uradni-list.si

Zupančič, M. (2004). Socialni razvoj v zgodnji odraslosti. V M. Svetina, L. Marjanovič Umek, M. Zupančič (ur.). Razvojna psihologija, Ljubljana: Založba Rokus, str. 691-709.

Žerovnik, A. (2004). Otroci s posebnimi potrebami (str.5-6). Ljubljana: Družina 2004.

9. PRILOGE

9.1 Anketni vprašalnik

Sem Danijel Malnar, študent Fakultete za šport. Delam anketo o vključevanju staršev otrok s posebnimi potrebami v program iger Specialna olimpijada. Vse dobljene rezultate bom predstavil v svoji diplomski nalogi z naslovom Vključevanje staršev otrok s posebnimi potrebami v program iger Specialna olimpijada. Anketa je anonimna in prostovoljna. Za sodelovanje se Vam že vnaprej zahvaljujem.

1.) Spol: M Ž

2.) Starost (v letih): _____

3.) Zadnja končana šola:

a.) nedokončana osnovna šola
b.) osnovna šola
c.) 2- ali 3-letna poklicna šola
d.) 4-letna srednja šola ali gimnazija
e.) višja šola
f.) visoka šola
g.) specializacija, magisterij, doktorat

4.) Število otrok v družini:

1 2 3 več

5.) Starost otroka:

_____

6.) Spol otroka: M Ž

7.) Katero vrsto motnje v duševnem razvoju ima vaš otrok:

_____

8.) Katero šolo oziroma zavod obiskuje:

_____

9.) Ali poznate program Specialne olimpijade:

a.) da b.) ne

10.) Ali poznate namen programa Specialna olimpiada:

a.) da b.) ne

11.) Kje ste bili seznanjeni s programom Specialna olimpijada:

a.) prijatelji
b.) mediji
c.) zavod
d.) drugo

12.) Ali sodelujete pri organizaciji programa Specialne olimpiade:

a.) sodelujem
b.) želim si sodelovati
c.) ne sodelujem, ker nimam časa
d.) ne želim si sodelovati

13.) Ali sodelujete s strokovnimi delavci, ki so v stiku z vašim otrokom:

a.) da b.) ne

13a.) Zakaj ne _____

14.) Ali ste seznanjeni z delom strokovnih delavcev in z obliko vadbe pri programu:

a.) da b.) ne

15.) Ali sodelujete z družinami drugih otrok, vključenih v program Specialne olimpiade:

a.) da b.) ne

16.) Ali gledate igre Specialne olimpijade:

a.) da b.) ne

17.) Ali aktivno sodelujete pri pripravi otroka na igre:

a.) da b.) ne

18.) Ali vadite z otrokom tudi doma:

a.) da b.) ne

19.) Koliko časa namenite otrokovi vadbi (tedensko):

a.) vsak dan b.) enkrat na teden c.) večkrat na teden d.) se ne ukvarjam

20.) Ali ste seznanjeni z rezultati vašega otroka:

a.) da b.) ne

21.) Ali ste opazili spremembe na vašem otroku po vključitvi v program Specialne olimpiade (napredek na motoričnem, socialnem področju ...):

a.) da b.) ne

22.) Kateri vidik vam je najpomembnejši pri programu:

a.) zdravstveni vidik b.) socialni vidik c.) rezultat d.) drugo

23.) Ocenite kako je program Specialne olimpijade po vašem mnenju predstavljen javnosti:

a.) slabo
b.) zadovoljivo
c.) dobro
d.) zelo dobro
e.) odlično

24.) Ali bi sodelovali pri pormociji porgrama specialna olimpijada:

a.) že sodelujem
b.) želim si sodelovati
c.) ne sodelujem, ker nimam časa
d.) ne želim si sodelovati